

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu. || Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 15 Aprilu 1889.

Nr. 14.

Partea besericésca.

Casatori'a preotiloru.

IV.

SS. parenti, precum s. Jeronimu si s. Epifaniu, — déca e se le dàm crediementu, — si cine se-ar' si poté indoi' in espusele acestoru ss. barbati, — aréta cà in beseric'a primeva preotii de regula erau necasatoriti, ori si déca au fostu mai inainte casatoriti, dupa ordinare traiau cà si cei necasatoriti.

S. Jeronimu, carele a petrecutu mai multu tempu in resaritu, si cà atare a cunoscutu deplinu prax'a, besericeii orientale, combatendu pre Vigilantiu inimiculu continintiei clericale, intre altele se provóca la prax'a, la fapt'a besericeii orientale: „*Ce facu, dice s. Jeronimu besericele resaritului, ce ale Egiptului si ale Scaunului Apostolicu, cari séu primescu de clerici verguri, séu déca avusera muieri, incéta a fi insovati*“¹⁾.

S. Epifaniu barbatu santu si erudit, carele asemenea a cunoscutu fórté bine disciplin'a besericeii resaritene, dice espressu: „*Preoti'a stà mai vertosu din ordulu verguriloru, séu celu pucinu din aceia, cari se retieniu dela muerile loru, séu dupa casatori'a prima petrecu in veduvia*“²⁾. Ér' in altu locu acestu santu parinte marturisesce expresu aceste: „*Beseric'a lui Domnedieu nu primesce in ordulu de diaconu, preotu au ipodiatu pre barbatulu unei muieri procreatoru de prunci, ci pre ucel'a, carele s'a retienutu si dela un'a, séu a traitu in veduvia mai alesu unde suntu sincere canonele besericeii*“³⁾.

Cu tóte aceste nu se póte trage la indoieala, cà pre tempulu aceluor ss. parenti in unele beserici particulare esistá o datina mai laxa, carea in urma s'a latitu in beseric'a orientale, dupa care se permiteá preotiloru se convietuiesca cu muierile luate mai inainte de ordinare. S. Jeronimu vorbésce de acést'a datina cá de o esepitiune dela regula, cá de unu malum necessarium, ce a provenitu de acolo, cà beseric'a la inceputu a statu din popóre fára invetiatura. Asupr'a s. Jeronimu cá amatoriu deschilinitu alu continintiei clericale se vede cà a facutu impresiune neplacuta, latirea datinei laxe mai susu amentite, din care cauza si invinovatiesece pentru acést'a pre unii episcopi cu indiferentismu, negligentia si lipsa de energia.

De datin'a laxa mai susu amentita vorbesce si s. Epifaniu cá despre un'a ce provine din debilitatea ómeniloru, cà adeca nu s'a pasitu la tempu cu destula tarfia in contr'a ei, cà episcopii eráu prea lasatori, si cà poporul cereá lucratori, si in lips'a de celibi, beseric'a erá nevoita se admita la preotia si barbati casatoriti⁴⁾.

Asiá dara dupa opiniunea ss. parenti: beseric'a admise casatori'a preotiloru de rendu cá unu malum necessarium; nu admise inse cá episcopulu dupa consecrare se convietuiesca cu muieria sa. Convietuirea episcopulu cu muieria dupa consecrare ocure cá unu ce fórté raru, cá unu lucru contrariu spiritului ecclesiasticu, precum si cá o fapta ce scandalisá pre poporu, ceea-ce apare si din canonulu alu

¹⁾ Contra Vigilantium.

²⁾ In exposit. fidei cath. c. 21.

³⁾ Haeres. 59.

⁴⁾ Katerkamp, Kirchengeschichte III. Abtheilung. pag. 508.

12 alu sinodului Trulanu dela 692, prin care episcopii se oprescu de a locui împreuna cu muierele sub pedepsa de destituire din oficiu. Sinodulu Trulanu in canonulu mai susu citatu in esentia graiesce asiá: „*A venitu la cunoscenti'a nóstra, cà atatu in Afric'a catu si in Libi'a si in alte locuri, episcopii de acolo locuiescu impreuna cu muierele lor si dupa consecrare si nu se lapeda de ele, prin ce causéza poporului scandalu. Deci ni s'a parutu nóue, cà unu ce asemenea se nu se mai faca pre venitoriu, ér' acést'a o facemu pentru binele popóreloru si avendu grigia de progresulu lor in cele mai bune; si cá statulu clericalu se nu i se faca vre o imputare, càci dice apostolulu: Tóte se le faceti spre marirea lui Domnedieu, fili nepotignire (nu dati scandalu) si evreiloru si cliniloru si besericeii lui Domnedieu, cum placu si eu toturoru intru tóte, nu cautu binele mieu propriu, ci cá sè se mantuiésca multi, faceti-ve asemenea mie precum si eu lui Christosu. Ér' de se va vedí un'a cá acésta (cá adeca episcopulu se mai locuiesca impreuna cu muierea sa) se i se iée darulu, (sè se eschida dela oficiu si beneficiu)*“.

Din acestu canonu ése la lumina, cà casatori'a episcopiloru erá oprita deja inainte de sinodulu Trulanu; ceea ce apare si de acolo cà cu multu in ainte de sinodulu Trulanu imperatulu Justinianu dechiarandu, cà elu este esecutorulu canóneloru de mai inainte, a dispusu cá episcopii sè se aléga dintre monaci, ori si din clerulu secularu de accia, cari nu au nive copii, nice muieri, au celu pucinu nu traiescu cu acelea¹⁾. Adevratu cà poterea civile, imperatii nu au de a demandá cu privire la drepturile besericesci²⁾, totusi in obiectulu din cestiune merita totu crediementulu, càci imperatulu aici vorbesce cu provocare la canonele sacre. Asiá dara nu sinodulu Trulanu a opritu mai antaiu casatori'a episcopiloru, ci acestui sinodu prin afigerea pedepsei de eschidere dela oficiu si beneficiu, i-a succesu in urma a efeptuí celibatulu episcopiloru in beseric'a resariténa.

Beseric'a orientale a avutu grave motive candu a impusu episcopiloru celibatulu. Motivulu principalu precum apare din canonulu mai susu citatu alu sinodului Trulanu a fostu binele turmei de sub man'a lor. Grigi'a de femeii si copii si de economi'a casnica i retieneá pre episcopi de a se ingrigí dupa cuvenintia de binele turmei incredintiate. Acestu motivu e luat du s. apostolu Paulu, carele dice respicatu: „*Cà celu neinsoratu grigesce de ale Domnului cum se placu Domnului, ér' celu insoratu se ingrigesce de ale lumei, cum se placa muierei*“³⁾.

Alu doilea motivu a fostu cá archiereului cá celui mai inaltu demnitaru besericescu se nu i se faca vre o imputare. Episcopii cu muieri si copii nu erau bine veduti in ochii poporului, càci unii din ei prefereáu la beneficiu pre copii lor cu eschiderea altor'a mai demni, ér' altii dupa mórtea lor tóta averea o lasau muierei si copiiloru, si unii póte cà instrainau si din fundulu instructu, prin ce se dá ansa la imputári si nemultumiri. Altu motivu a fostu, cà in casatori'a episcopiloru se scandalisá poporulu. Poporulu asteptá dela archierei urmatorii ss. apostoli o viétia apostolica, o viétia mai seriósa si mai perfecta, asteptá cá se-si petréca tempulu cu rug'a si cá in tóta diu'a se aduca sacrificiu pentru poporu, precum si cá densii sè se ocupe cu studie spre perfectionarea lor, si se nu aiba alta grigia lumésca, decatu grigi'a de turm'a lor si de implinirea oficiiloru episcopesci, cari pre catu suntu de inalte, pre atatu suntu si de grele.

Din motivele mai susu aretate beseric'a orientale in sinodulu Quinisextu impuse episcopiloru celibatulu neconditiunatu; ér' casatori'a preotiloru de rendu o iertá conditiunatu, cá adeca preotii sè se padiésca de impreunare cu muierele lor in anumite tempuri, precum in tempulu postului si candu voru avé se servésca s. liturgia si celelalte ss. sacramente cá se póta pre lesne dobendí cele ce ceru dela Domnedieu⁴⁾.

De unde nu totu ceea ce este iertatu altoru membri ai besericeii cu privire la casatoria, este iertatu si preotiloru; pentru cà precum am aretatu la alta ocaziune, clericii, cari vrén se fia preoti nu potu luá in casatoria de catu numai vergure cu nume bunu, pre candu mireni in acést'a privintia nu suntu restrinsi; mai incolo casatori'a I. a mirenlui este lege, a II. casatoria este iertata⁵⁾, ér' a preotulu casatori'a prima este iertata, a dóu'a neiertata; déca soci'a preotulu a precurvit, preotulu nu o póte iertá, ci trebue se o dimita dela sine, càci din contra nu si póte tiené oficiulu preotiescu⁶⁾, pre candu mirenu si- póte iertá pre muierea sa precurva, ma déca muierea va aretá, cà si barbatulu ei a facutu lucru de precurvia, e obligatu se o tiena⁷⁾; preotiloru li se impune prin canone sè se abtiena dela usulu casatorieii in tempulu postului si alu rugéi si candu au se servésca s. liturgia si ss. sacramente⁷⁾, mireniloru iuse li se recomanda abstinencia de trei dile inainte de a se cuminecá, si in diu'a, in care se cumineca,

⁴⁾ Can. 13. sinod. Trulan.

⁵⁾ Can. 8. sinod. Neocesarea.

⁶⁾ Indrept. Leg. cap. 180.

⁷⁾ Can. 4. sinod. Cartag. can. 13. sinod. Trulan. — Benedictu XIV. in Constitut. Etsi pastoralis ddo. 26. Maiu 1742 §. 7. nr. 28. prescrie pentru preotii casatoriti trei dile de abstinencia inainte de celebrarea s. liturgie: »Presbyter graecus conjugatus antequam ad sacrificium seu sanctam missam celebrandam accedat, vel per hebdomadem vel per triduum ab uxore curet abstinere«.

¹⁾ L. 1. Cod. De episc. et cleric. L. 44 — Nov. 123. c. 14, 29.

²⁾ Benedict. XIV. Instruct. Eo quamvis tempore die 4. Maii 1745.

³⁾ 1. Cor. cap. 7.

precum si Sambat'a si Dominec'a, in cari zile mai alesu se face domnedieesc'a liturgia; acést'a abstinencia inse aterna dela consensulu amendor'a, adeca se fia cu voi'a si a barbatului si a muierei¹⁾; preotii nu potu luá in casatoria persóne de alta confesiune, ma nu se cuvine nice aceea cá fetele loru sè se marite dupa fetiori de alte confesiuni, ori cá fetiorii preotiloru se iée socie de alte confesiuni²⁾, pre candu mireniloru li se concede acést'a sub anumite conditiuni.

Din cele de mai susu se vede, cá beseric'a orientale nu impune preotiloru sei casatori'a, ci numai li-o iérta, si iertarea acést'a inca li o face numai sub strinse conditiuni. Pentru aceea suntu de parte de adeveru cei ce afirma, cá beseric'a orientale impune preotiloru casatori'a, si condamna celibatul.

Preotulu si casatoritii litiganti.

(Continuare din Nr. 12).

Am disu mai departe, cá se recere, cá Preotulu avendu a face cu casatoritii litiganti se fia pre deplinu orientatu in privint'a persóneloru si cu privire la cauzele adeverate a neintielegeriloru. Pre cathedra cá si in scaunulu confessionalu, publice catu si in indrumàrile si sfatuirile private, nu este iertatu, cá se piérda Preotulu din vedere principiulu pastoralu: „condù turm'a tie concrediuta amesuratu individualitãtiei ei, luminéza-o, descépta-o si o povatiuesce pre calea virtutei potrivitu indigentiloru, ei“. Prin urmare cá si tractarea casatoritoru litiganti se nu fia unilateralu seau póte gresita neaperatu de lipsa este, cá se cunosca pre ambii litiganti dupa individualitatea loru si nu arareori chiar' si cu privire la relatiunile esterne. In deosebu e de lipsa cá se cunosca preotulu caracterulu, naturelulu si temperamentulu, modulu de cugetare seau cursulu ideiloru, aplicarile si moravurile litigantiloru precum si conceptele ce le au despre adeverurile religiose morale. Cunoscintiele aceste, pre cari si le póte cascigá preotulu pre cale directa — prin esperintia propria, — seau si pre cale indirecta — folosindu-se de impartasirile personeloru demne de credintia, — inlesnescu in mesura considerabila eruarea causeloru neintielegeriloru si aplicarea midiloceloru potrivite cu speci'a casului concretu.

E lucru greu a aflá adeveratele cauze a neintielegeriloru dintre conjugi si totusi trebuie preotulu neaperatu se le cunosca, caci pana candu sustau acele si nu se inlatura despre o impacare durabila si sincera intre casatoriti vorba nu pote se fia. Cauzele preste totu suntu seau defecte morale seau defecte fisice, apoi tractarea dura din partea barbatului si spiritulu

de renitentia, de nesupunere si poft'a de cearta din partea muierei, — zelotipi'a, comiterea de fapte, cari detragu din onorea si bunulu renume a familiei, nepasarea de trebile casei, negrij'a de crescerea familiei s. a. Se pote si acca intemplá cá neintielegerile se provina din divergintie in cauze de avere. Dintre aceste cauze unele suntu de notorietate publica, er' altele ascunse si cá atari cunoscute senguru numai litigantiloru seau in unu cercu forte restrinsu de persone. Cauzele de prim'a categoria se potu mai usioru sci si aflá; nu totu asia de lesne inse se potu constata cauzele oculte, si in eruarea acelor'a usioru pote sè se gresiesca.

Adeveratu, cá preotulu care se bucura de iubirea si increderea litigantiloru, e in dreptu se presupuna si accepte, cá acesti'a 'lu voru informá cu tota sinceritatea in privint'a causeloru traiului reu, dar' cu tote aceste nu e consultu se lie depunerile verbale a partiloru totu-deauna fora rezerv'a cuvenita. Caci de o parte celu vinovatu, chiar' si daca 'si recunosce gresiél'a comisa, se escusa de cele mai multe ori invinuindu pre consociulu seu si nu e aplecatu a admite, cá elu senguru ar' fi urzitorulu invrajbirei; er' de alta parte partea nevinovata, conscia de nevinovati'a s'a si mahnita in sufletu pentru nedreptatea ei causata, — lucru firescu, cá espune prea esageratu starea lucrului si aduce cá motive a tractarei rele lucruri de acele, cari seau nu esista de locu si cá atari suntu numai intipuite, seau si deca esista, nu esista in form'a, in care se presupunu si afirma.

Pre ce cale déra va poté preotulu se se orienteze mai bine si mai securu in privint'a acestoru cauze? Rspundemu, cá combinandu espunerile litigantiloru cu impartasirile altoru persone demne de credintia si luandu in considerare cunoscintiele castigate relative la caracterulu si individualitatea litigantiloru se-si formeze judecat'a fora pripire si reflectandu la urmatórele doue regule: a) In cele mai multe casuri ambele parti suntu de vina, desi un'a in mesura mai mare decatu alt'a, de aceea, cá nu cum-va procederea se fie gresita si unilateralu, nu e consultu a cautá caus'a traiului reu numai pre o parte ci pre amendoue; b) Cauzele potu se fie proxime, cari adeca dau ansa la erumperea certeloru si cari neintrevenindu nemul-tiamirea si neindestulirea ar' fi remasu ascunsa si nu s'ar' fi manifestatu in acte de violentia ori de alta natura; — si cauze remote seau indepartate, cari suntu asia dicundu isvorulu primu si adeverat'a sorginte a neintielegeriloru, — cari producu amaraciunea si aversiunea, si nu trebuie de catu o mica schinteaua, unu privilegiu binevenitu cá acea se erumpa, se isbucnéscu. De acea nu e de ajunsu, cá se se orienteze preotulu numai cu privire la cauzele proxime ci totu odata si mai cu adinsulu si cu respectu la cele indepartate

¹⁾ Indrept. Legei Capu 170, 171.

²⁾ Can. 10. sinod. Laod. can. 14. sinod. Calcedon.

caci fora inlaturarea acestora, pacea si bunaintelegerea nu se pote restabili, de aceea e de grijtu, că nu cumva se se ié motivulu care dă ansa la erumperea neindestulirei dreptu de caus'a adeverata, de ultim'a ratiune a traiului reu.

(Va urmá).

Seminariulu clericalu din Blasiu.

In Nr. 56 — 1889 alu fóiiei „Tribun'a“ in unu articlu, ce se ocupa cu archidieceș'a unita de Alb'a-Julia, la capetu se face amintire si de crescerea candidatiloru de preoti in Seminariulu clericalu din Blasiu. Pentru ace'a, credu, că Stimat'a Redactiune nu mi- va luá in nume de reu, déca respectandu serioșitatea si santieni'a causei, cu moderatiune si convenintia cá unulu, ce de unu siru lungu de ani functionezu cá professoriu la acelu Seminariu, mi- voiú face unele modeste reflexiuni la observatiunile din articulu amintitu, in catu acele atingu Seminariulu clericalu din Blasiu.

Cugetulu principalu alu observatiuniloru din articulu „Tribunei“ cu privire la Seminariulu clericalu, este, că fiindu toti professorii seminariali ómeni tineri si doctori in teologia, desi lucrulu acest'a in sine este imbucaratoriu, totusi ar' fi legitimata ingrigirea, că tinerimea seminariala fiindu condusa de atari barbati, prea multu ar' trebuí se se ocupe cu cestiuni subtile teologice si filosofice de o parte, éra de alta parte s'ar' neglege crescerea ei pentru chiamarea pastorala in midilocolu poporului.

Nu voiú reflectá la aceste, că in catu me atinge pre mine, dupa-ce in tempulu de 18 ani, de candu fui denumitu pentru antai'a data de professoriu, functionandu cá atare in continuu cu o mica intrerumpere facutia pentru completarea studiiloru, desi póte că ar' fi bine, déca asi fi, la totu casulu inse nu mai potú fi numitu tineru. Nu voiú reflectá, că impregiurarea singura, că toti professorii din acestu seminariu suntu doctori in teologia, dupa modest'a mea parere inca nu justifica temerea, că educatiunea tinerimei seminariali va fi prea teoretica si pucinu practica, căci mai pre urma unu nedoctoru in teologia chiaru asiá se póte pierde in prelectiunile sale in discusiuni subtile si teorie lungi de pucina valóre póte nunumai practica ci chiaru si científica, precum se póte pierde unu doctoru. Ci ce voiú reflectá, este, că planulu si organizarea invetiamentulu in Seminariu dispuse amendoue din partea Ordinariatulu Metropolitanu este de asiá, in catu educatiunea teoretica se fia totu de a un'a in ecuilibrulu convenitu facia cu cea practica, catu nice un'a, nice alt'a se nu póta fi potenciata din partea profesoriloru pre contulu si cu neglegerea celeilalte. In planulu de invetiamentu dispusu de Ordinariatulu Metropolitanu pentru seminariulu clericalu, arbitriulu profesoriloru este lasatu unu campu si unu terenu tare angustu, căci in planulu acest'a suntu fixate studiele, ce suntu de a se propune, suntu fixate manualele, dupa cari e de a se propune, suntu fixate órele de preste septemana, suntu fixate tempurile pregatiriloru pentru esamene, si suntu mai fixate chiaru si dilele, in cari suntu de a se tiené esamenele. Intre marginile planulu acestuia, chiaru si unu doctoru tineru in teologia, care in anii celi de antaiú ai professurei sale imbulditu de zelulu si flacar'a tineretiloru ar' voi se faca din discipulii sei totu atati'a teologi consumati, trebue se se restringa la mesur'a dictata de celi mai mari ai sei, cari posedu mai multa esperintia, pâna candu trecundu doi seau trei ani, si zelulu lui celu póte prea mare, fiindu-cá

e tinerescu, devine unu zelú intieptu, candu apoi marginile puse de celi mai mari nu i mai suntu neplacute.

Astu-feliu mai antaiú insusi planulu de invetiamentu in Seminariu pune stavila unei potenciari prea mari a invetiamentulu teoreticu din partea profesoriloru, chiaru si candu care-va din acestia in zelulu tineretiloru ar' dorí póte a propune mai multu de catu e de lipsa.

Ecuilibrulu inse între invetiamentulu teoreticu si practic in Seminariulu clericalu din Blasiu este sustienutu inca si din altu punctu de vedere, si inca in o astu-feliu de forma, care cu greu se va mai aflá in unu alu doile Seminariu in monarchia. Astu-feliu din motivulu, că preotimea nóștra are se fia portatória de cultura in midilocolu unui poporu agricolu, ma chiaru ins'asi are se se ocupe cu agricultur'a, in Seminariulu clericalu din Blasiu se propune prin unu barbatu de specialitate economi'a rurala. Din motivulu că preotimea nóștra are se petréca in midilocolu unui poporu, care in afacerile sale de dreptu este tare de multe ori avisatu la sfatulu preotulu, in Seminariulu din Blasiu se propune prin avocatulu archidieceșanu dreptulu si procedur'a civila a statulu nostru. Din motivulu, că preotimea nóștra petrece in midilocolu unui poporu, care in morburile sale corporali are continuu lipsa de ajutoriu medicalu, fára de a avé totu de a un'a si medicu de in demana, in Seminariulu din Blasiu se propune igien'a si medicin'a pastoralá prin mediculu archidieceșanu. Tóte aceste totu studie eminentemente pentru viéti'a practica, si pre langa ace'a si cantarile si ritulu besericescu prin unu profesoriu anumitu. Éra in catu preotimea nóștra are se functioneze si cá directoriu alu scóloru poporali, se propune in Seminariulu din Blasiu si catehetic'a, pedagogi'a si metodic'a, că cu atatu mai bine se póta satisfice si datoriintei acesteia in midilocolu poporulu nostru.

Astu-feliu prin adaugerea scientieloru acestor'a curatu practice la cele stricte teologice, in planulu educatiunei clericiloru s'a indeplinitu unu ecuilibriu atatu de frumosu între teoria si praesá, in catu ori-ce ingrigire de ver o prevalentia daunatióșá a crescerei teoretice facia cu cea practica mi se pare a nu fi intemeiata, si acést'a cu atatu mai vertosu, căci chiaru si între cele curatu teologice, unele, precum teologi'a pastoralá, oratori'a sacra si dreptulu besericescu suntu studie mai multu practice de catu teoretice.

Inse póte mi se va objectioná, că desi lucrurile aceste tóte asiá suntu, totusi considerandu si asemenandu educatiunea de astádi a clericiloru facia cu cea din tempii trecuti, astádi este mai pucinu practica de catu atunci, si prin urmare mai pucinu acomodata menirei lorú de a fi preoti in midilocolu unui poporu cá alu nostru, de catu cum a fostu atunci.

La acést'a objectione, credu că mai bunu respunsu vomu capeté, de vomu intrebá trecutulu. Si cá se nu mergemu prea departe, numai inainte de acest'a cu ver o dóue-dieci de ani, afara de cantarile besericesci, nice unulu din celelalte studie practice amintite mai susu in Seminariulu din Blasiu nu se propuneáu. Anume chiaru candu subscrisulu a fostu elevu alu acestui Seminariu, nu se propuneáu nice economi'a ruralá, nice igien'a si medicin'a pastoralá, nice dreptulu si procedur'a civilá, nice ritulu, nice catehetic'a seau metodic'a, ci eschisivu numai studiele curatu teologice. Astu-feliu din punctulu acest'a trecutulu de locu nu se póte asemená cu presente cu privintia relatiunei educatiunei practice facia cu cea teoretica in Seminariulu din Blasiu.

Mi s'ar' poté inse respunde, că educatiunea teoretica dóra a luatú dimensiuni mai mari in Seminariulu acest'a

facia cu cea practica intru atat'a. in catu astãdi suntu mai multe ore pentru studiile teoretice cã in tempii trecuti, si asiã, ce s'a castigatu prin adaugerea studiilor practice, se cumpanesce prin inmultirea orelor destinate studiilor teoretice. La acest'a éراسi ni respunde trecutul. Anume astãdi in Seminariulu teologicu din Blasiu pentru studiile teoretice suntu chiaru atate ore, cate au fostu si inainte de acest'a cu 50 de ani, fara a se fi adausu nice baremu o óra. Si asiã nice din punctulu acest'a de vedere educatiunea teoretica nu jignesce pre cea practica.

Pre langa tóte aceste inse voru dice multi, cum-cã in Seminariulu din Blasiu astãdi totusi se invétia mai multa teologia, de catu in tempii trecuti.

La acest'a si eu respundu, cã dá, asiã este. Astãdi se invétia in Seminariulu din Blasiu mai multe teologia si mai cu fundamentu cã in tempii trecuti. Caus'a inse nice de cum nu jace in ace'a, cã póte s'ar' fi jignitu educatiunea practica, cã se castige cea teoretica. Ci caus'a jace cu totulu aire. Anume mai antaiu dora ins'asi impregiurarea, cã limb'a propunerii este acumu cea materna romãna, pre candu in tempii trecuti erã cea latina, aréta destulu de invederatu, cã cu limb'a de propunere romãna in acel'asi tempu se póte face cu celi mai multi de dóue ori atat'a progresu cã si candu limb'a propunerii ar' fi cea latina. Mai departe astãdi mai tóte studiile suntu tiparite, precandu mai de multu trebuieã fia-care clericu se si le scria cu man'a propria. Apoi intrebuintiandu astãdi la studiatu numai diumetate tempulu, ce trebuieau mai de multu clericii se-lu intrebuintiéze la scrisu, si progresulu in studiile teologice trebuie se fia mai mare, si professoriulu in acel'asi tempu póte si trebuie se propuna mai multu cã in tempii trecuti. La aceste se mai adauge si impregiurarea, cã in tempii trecuti nu odata se denumieãu de professori, ómeni tineri immediatu dupa esirea din Seminariu, asiã catu cã se póta propune, trebuieãu se studiéze póte mai multu chiaru si de catu discipulii. Ma se intemplãu si casuri de acele, de se aplicãu de professori la Seminariu barbati, ce au mai imbetranita in alte oficie, asiã catu professor'a loru erã o adeverata tortura si pentru eli si pentru discipuli, cãci obvenieã chiaru si casulu, de professoriulu erã coresu de discipuli. Cum-cã atari barbati pre langa vointi'a cea mai buna nu poteãu face multu progresu cu discipulii, se póte intielege fórté usioru.

Astãdi inse denumindu-se de professori totu barbati de specialitate, ce s'au pregatitu la universitate anume pentru professor'a la Seminariu, de sine se lntielege, cã in acel'a-si tempu trebuiescu se faca sporiu mai mare cu discipulii neavendu si eli insisi a se luptã cu greutãtile studiului.

Astu-feliu considerandu si numai impregiurãrile aceste, si inca usioru póte se veda omulu, cã in acel'a-si tempu astãdi in studiile curatu teologice se póte si trebuiesce sè se faca mai multu progresu si pre o basa mai ampla cã in tempii trecuti, fara cã prin ace'a sè se vateme crescerea practica.

Inse *omnia sunt bona, non autem omnia prosunt*, si asiã se nasce intrebarea, cã ore in adeveru pentru preotimea nóstra considerandu impregiurãrile, in cari traiesce ea, de lipsa este ore, cã se aiba cunoscintie teologice mai multe cã in tempii trecuti, si ore nu ar' fi mai bine, cã remanendu totu cuantulu celu vechiu de cunoscintie teologice, si pofindu-se spre procurarea lui unu tempu mai scurtu in urm'a avantajelor presente, tempulu ce s'a castigatu prin acest'a, sè se folosésca pentru educatiunea practica?

La obiectiunea acest'a numai asiã vomu poté respunde, déca vomu avé de o parte o idee clara despre pusetiunea

preotului, éra de alta parte si de periculele, ce i amenintia pusetiunea acest'a in tempulu nostru.

Acum ce atinge pusetiunea lui in midiloculu poporului, elu nu este unu simplu oficialu in poporu, ce are se-si implinésca numai punctuosu si cu conscientia lucrurile sale prescrise. Ci preotulu are se fia parinte alu poporului, care sè se ingrígésca de elu cã de fiulu seu, se-i cerce lipsele spre a i le implini, dorerile spre a i le aliná, suferintiele spre a i le usiorá, necadiurile spre a i le domolí, periculele spre a i le delaturá, cu unu cuventu adeveratu parinte chiamatu a-lu cresce si alu scufi in continuu si in viétia sufletésca si in cea lumésca. Tóte aceste la olalta inse forméza pre umerii lui o sarcina atatu de grea, cu deosebire in midiloculu poporului nostru, catu de nu va fi insufletitu de unu principiu ore care-va de viétia, ce strabate adencu totu sufletulu lui, atunci sub greutatea sarcinei acesteia trebuie se cada, si din unu parinte alu poporului sè se faca unu mercenariu, seau in casulu celu mai bunu unu simplu oficialu, la care chiamarea preotiesca nu este alt'a de catu unu midilocu de a traí. Si in preotimea nóstra cu deosebire, lipsindu insufletirea acest'a, pericolulu e cu atatu mai mare, cu catu ea pre langa sarcin'a de parinte alu poporului mai are se mai póte si sarcin'a de parinte alu familiei sale.

Acum principiulu acel'a de viétia, care se-i póta procurá insufletirea de lipsa la o atare sarcina, nu póte fi altu cev'a, de catu credinti'a religiósã, credinti'a, cã elu e unu ministru alui Domnedieu, carui'a va avé se-i dée sém'a despre tóte. Lipsindu credinti'a acest'a, seau fiendu tare debila, desi unii seau altii singuratici ar' poté in catu-va se o suplinésca cu ver unu surogatu, care se li procure o insufletire facia cu caus'a poporului, celi mai multi inse de ar' fi inzestrati cu ori si cate cunoscintie practice, adeverati parinti ai poporului nu voru fi nice candu.

Cate pericule inse amenintia astãdi de tóte partile chiaru si credinti'a preotului, credu cã scie ori cine. Prin urmare catu de tare trebuiesce intarita credinti'a in candidatii de preoti in ainte de a fi dimisi in largulu lumii si in midiloculu periculeloru credintiei, éراسi credu cã póte se véda ori si cine. Acest'a inse nu se póte de catu prin o amplificãre intielépta si prin o largire discretã a cunoscintieloru teologice in Seminarie facia cu tempurile trecute, candu periculele aceste nu existau, seau celu pucinu nice pre departe nu existau cã astãdi.

Cace in urma, ce folosu de ar' avé cine-va ori si cate cunoscintie practice, déca nu are inima de parinte alu poporului seu? In tempulu nostru celu materialistu de astãdi, cunoscintiele practice in unu preotu nepatrunsu de credinti'a religiósã a chiamarei sale, potu fórté usioru se devina unu midilocu periculosu de exploatare a poporului.

Din contra unu preotu plinu de credintia si insufletitu de chiamarea sa in urm'a cunoscintieloru teologice aprofundate, chiaru si la casulu candu i ar' lipsi cunoscintiele practice de lipsa pentru unu preotu in midiloculu unui poporu cã alu seu, de ar' scí, cã lu-va costã ori si cata ostenéla cunoscinti'a loru, nu se va linisí pâna nu si o va castigá, numai cã se póta folosí poporului seu, cãce „*pastoriulu celu bunu si sufletulu seu si-lu pune pentru oile sale*“. Esemple avemu destule in tierile civilizate ale Europei. Clerulu irlandesu p. e. capeta o educatiune eminentã teologica. Si miseri'a lui la sate e atatu de mare, catu nice mes'a nu are, ci manca la credintiosii sei pre rendu in tóte dilele anului. Si clerulu acest'a astu-feliu crescutu si atatu de miseru este atatu de legatu si de semtitoriu pentru caus'a poporului seu, catu cu greu

se p^ote asemena cu elu unu altu cleru din Europ'a. Totu asemena clerulu francesu. Unu parocu francesu dela sate de abi^o are venitu, catu unu docente de alu nostru, desi are o educatiune tare frum^osa teologica. Si totusi atat'a este de legatu de s^ortea poporului, si este unu atare parinte in midloculu lui, catu faptele si sacrificiele lui pentru poporu la nu pucini de pre la noi li s'ar' par^e fabul^osa.

Ma inca si mai multu. In Germani'a, Franci'a, Angli'a, Belgi'a si Itali'a teologii celi mai celebri suntu aceia, cari au studiatu mai cu fundamentu cestiunea sociala cea ardi^ot^oria de ast^odi, carea este o cestiune practica per excellentiam. Dovada este literatur'a cea grandio^osa a economiei nationali esita din pen'a teologiloru. Ca esemplu amintescu numai istori'a desvoltarei sociali si economice a Germaniei scrisa de professorulu Janssen, carea multu tempu va fi neajunsa in felulu seu, si carea a st^ormitu admiratiune in t^ote clasele invetiatiiloru din Europ'a. Si pre toti acesti'a singuru credinti'a cea via si dorerea purcesa din filantropi'a cea adev^orata crestina, ce o au semtitu in faci'a suferintiiloru celoru multe din clasele cele misere, au fostu ace'a, ce i a indemnata se studi^eze in midloculu poporului cestiunea cea incurcata sociala spre a afl^o remedie adev^orate in contr'a miseriei si a suferintiiloru celoru multe a poporului de diosu. De^oca credinti'a loru nu ar' fi fostu asi^o poternica, atunci nice candu n'ar' fi semtitu o dorere atatu de delicata facia cu caus'a poporului miseru; si de^oca educatiunea loru teologica nu ar' fi fostu eminenta, atunci cu greu ar' fi prisnu o atare credinti'a rade^ocini asi^o afunde in inim'a loru.

Aceste t^ote credu ca justifica de ajunsu planulu educatiunei clericali din Seminariulu din Blasiu, cum este ea in presente, chiaru si inaintea barbatiloru celoru mai competenti in cauza.

Blasiu 4 Apriliu n. 1889.

Dr. **Alesandru Gram'a,**
professoru.

Conciliulu Nicenu si Pascile greciloru.

Franciscu imperatulu Austriei la anulu 1814 a indetoratu pre toti archiereii de ritulu orientalu din monarchia de a-si da^o parerile sale ca in ce modu s'ar' pot^e unu calendariulu Julianu cu celu Gregorianu. In urmarea caruia intimatu de siguru mai multi archierei si au datu opiniunea loru, din cari inse numai doue posedemu, emanate in limb'a latina ce se afla acluse la apendicea pascaliei de Joanu Popu. Un'a este a metropolitulu de Carloveti^o Stefanu Stratimirovits, carele invinuindu calendariulu gregorianu, din mai multe cause sustiene ca unirea acestoru calendarie nu s'ar' pot^e efeptu^o. In contra acestui'a, episcopulu de Crisiu Sztanics din Croati'a la 25 Ianuaru 1816 si-asternu la inaltulu tronu opininiunea sa contraria. Din acestu tractatu reproducu inse in versiune romana numai inceputulu si locurile mai momentose, cari ocupanduse cu pascile nostre credu a fi de interesu si le espunu pentru acea ca on. publicu cetitoriu se bine voiesca a judeca ca numitulu episcopu in catu are ori nu are dreptu?

Numitulu episcopu dice: „Referitoriu la unirea calendariulu mai ant^oiu suntu de a se desfasiura principale din cari ori care greco ce se afla in tierile austriace ar' trebui se doresca si se promoveze unirea calendariulu, si de nu ar' vr^e ca unu subditu neobedientu se se pota silⁱ; dupa acea voiu de a satisface objectiuniloru episcopiloru

greco-neuniti, dupa ce usioru se va t^onde modulu prin care acelu calendariu se se pota introduce fora sgomotu.

Atanasiu Stoikovics astufeliu scrie in partea I-ma a fisicei sale la pag. 231. „Juliu Cesare — dice — fu silitu de a compune calendariu nou, dupa care anulu consta din 365 dile si 6 ore, totu alu 4-le anu era visectu cu 366 dile, intru acea s'a observatu ca acestu anu are mai multu cu 11 minute, cari la 400 de ani facu 3 dile. Deci Pap'a Gregoriu alu XIII-le la anulu 1582 a indreptatu calendariulu Julianu“.

Mai la vale continua: „Pre langa celebrarea pasciloru obvinu trei: 1. ecvinoctiulu primaverei. 2. Diu'a a 14-a (pleniluniulu) a lunei prime. 3. Dominec'a ce urm^eza mai de aproape acestui pleniluniu.

Prin canonulu alu 8-le asi^o numitu alu Apostoliloru s'a fostu decisu: De^oca cutare-a episcopu ori diaconu va se celebreze diu'a s. pasci si inainte de ecvinoctiulu primaverei cu jidovii, se se depuna“. Conciliulu Arelatensu I in canonulu 1 dice ca pascile suntu de a se tien^e intru un'a di si intru unulu si acel'a-si tempu pre totu pamentulu, fiindu inse ca era diferentia, conciliulu Nicenu I. a stabilitu ca dupa modalitatea besericei Romane se se celebreze de catra toti crestini in unulu si acel'a-si tempu, si dupa usulu acestoru parinti s'a statoritu 1) ca pascile neci candu se se celebreze inainte de ecvinoctiulu primaverei ce s'a definitu pre 21 martiu, de aici pascile nu se pota celebr^o neci inainte de 21, ma neci chiar' in 21 martiu. 2) Fiindu-ca pascile se privescu de legali ca figur'a pasciloru lui Cristosu si acelea se celebr^eza in lun'a prima lunaria, candu se crede ca a inviatu Christosu, — de aici cu dreptulu s'a definitu ca pascile crestiniiloru se se celebreze de toti dupa diu'a a 14-a a lunei prime, era diu'a a 14-a a lunei prime neci candu se prec^oda ecvinoctiulu primaverei, ci singura acea se se privesca de diu'a a 14-a a lunei prime, care cade seu chiar' in ecvinoctiulu primaverei, adeca in 21 martiu, seu urm^eza nemidlocitu ecvinoctiulu, 3) Nu cum-va mai departe pascile crestiniiloru se se creda a fi acelea ce au fostu ale jidoviloru, s'a definitu ca pascile crestiniiloru se nu se celebreze candu-va cu ale jidoviloru la diu'a a 14-a a lunei prime, ci in Dominec'a ce urm^eza mai de aproape dilei a 14, si astufeliu de^oca diu'a a 14-a ar' cad^e pre Domineca, pascile crestiniiloru suntu de a se celebr^o in Dominec'a urmatoria. Acestu statutu Nicenu nu si-a pierdutu vigorea, ci se reamintese in conciliulu din Antiochi'a tienutu la anulu 391 si se apel^eza la decretu-i, ce cari nu-lu observ^eza, se numescu de eretici.

Deci fiindu ca pascile nu ar' trebui se cada neci in ainte de ecvinoctiulu primaverei, neci chiar' in ecvinoctiu, ci totu deauna in dominec'a prima dupa a 14-a a lunei prime, urm^eza ca diu'a a 14-a a lunei prime numai acea pote se fia care cade seu in ecvinoctiu seu care urm^eza nemidlocitu acestui ecvinoctiu, si astufeliu inceputulu lunei prime necesariamente trebue se existe intru a 8-a martiu si a 5-a aprile inclusive, si diu'a a 14-a a acelei'a intre diu'a de 21 martiu si a 18-a aprile asi^o in catu pascile celea mai tempurie se pota cad^e in diu'a de 22 martiu era cele mai tardie in 25 aprile.

Acestea conditiuni dupa calendariulu Julianu nu se pota observ^o, ca-ci ecvinoctiulu primaverei, care pre tempulu conciliulu Nicenu s'a decisu pre 21 martiu, deja cade in diu'a de 9 martiu, deci fiindu ca pascile suntu de a se celebra in dominec'a dupa diu'a a 14-a ce e prima dupa equinoctiu, urm^eza ca de^oca diu'a a 14 ar' cad^e in diu'a ecvinoctiulu, si in diu'a urmatoria ar' fi domineca, pascile crestiniiloru aru trebui se se celebreze in diu'a de 10 martiu si asi^o mai departe in 11, 12, 13, precum diu'a a 14-a ar'

cadé in a 10-a 11, 12; prin urmare lunatiunile spre determinarea lunei prime dupa calendariulu Julianu aru trebui se se incepa nu de la a 8-a martiu, ci de la 24 Februaru, neci aru trebui se se termine cu a 5-a aprile ci cu a 24-a martiu, si astufeliu pascile cele mai tempurie aru cadé in 10 martiu, si cele mai târdie in 13 aprile, de aici adoratorii calendariulu Julianu, nu cum-va se li vina pascile in lunele de ierna, au fostu siliti de a incepe lunatiunile pascali séu noviluniulu lunei prime cu 12 zile dupa ecvinoptiulu primaverei, de unde suntu siliti a celebrá pascile nu dupa diu'a a 14-a a lunei prime, ci dupa a dou'a. Asiá la anulu 1815 dupa calendariulu Julianu ecvinoptiulu a cazutu in 9 martiu, diu'a a 14-a cea mai aproape ecvinoptiulu a cadutu in 13 martiu, carea fu di de Sambata, si astufeliu in 14 cá in dominec'a mai de aproape séu celu multu in 21 martiu trebuia de a se celebrá pascile, dar' de diu'a a 14-a s'a luatu carea a cadutu in diu'a de 11 aprile, si astufeliu pascile — nu cum-va se convina dominec'a cu ale jidoviloru — fora de a se amená pre diu'a de 18 aprile, care casu mai totudeaun'a obvine, de cate-ori dupa calendariulu Gregorianu pascile se celebréza in lun'a lui martiu, si astufeliu apare cá grecii nu celebréza pascile dupa decisiunea conciliulu Nicenu pentru metodelu gresitu ce l'au susceputu in calculare spre servarea uniformitatii in celebrarea pasciloru, despre ce mai pre largu Binghamu orig. Eccl. L. 20. cap. 5. Erorea acést'a o au recunoscutu si grecii insi-si pre tempulu candu beseric'a romana neci cugetá la indreptarea calendariulu, despre ce Mateiu Blastari tractéza pre lungu in sintagm'a alfabetica lit. II la Beveregiu Tom. II. Erorile acestea le descoperira Argiru si Isacu monaculu prea versati in metodelu calcularii pasciloru, cari traira in seclulu alu 14-le, asiá si Niceforu Gregoras, Hist. Bizant. L. 8. cap. 13. Acesti'a pedeplinu convinsera pre imperatulu Andronicu despre necesitatea indreptarii calendariulu, inse imperatulu temenduse nu cum-va prin acea se se nasca turburari in beserica, a lasatu lucrulu in tacere. Acést'a a recunoscutu si Jeremi'a patriarculu Constantinopolei in literile emanate catra Pap'a Gregoriu alu XIII-le pre la anulu 1582, deci apare cá decretulu conciliulu Nicenu, din singur'a gresiela a calcularii mai corecte — deja nu se observéza. Inainte de indreptarea colendariulu pascile si serbatorile in ambe besericele se serbau in unulu si acela-si tempu, si totusi diversitatea ritulu exista.

In fine adauge: „Pascile jidoviloru se celebrau in diu'a a 14-a de catra séra, éra solemnitatea asimeloru se incepa la a 15-a si durá in 7 zile, deci candu conciliulu a opritu crestiniloru de a celebrá pascile dupa legea jidoviloru in diu'a a 14-a cá se nu se cugete prin acea cá pascile lui Christosu si pascile jidoviloru aru fi unele si acelea-si — a fostu de acelu cugetu se nu ce celebreze candu-va pascile in diu'a a 14-a candu jidovii celebréza ale loru, pentru acea a demandatu cá numai atunci suntu de a se strapune pre diu'a a 8-a candu diu'a a 14-a ar' cadé pre domineca; era dupa ce s'a adoptatu calcululu epachteloru in beseric'a romana diu'a a 14-a totudeaun'a precede zilei pasciloru, si prin urmare deca diu'a a 14-a ar' cadé in di de Sambata, pascile se serbéza legiuitu in diu'a de domineca ce urmédia nemidlocitu, si grecii fora ueci o cauza legiuita dominec'a acést'a o consacra pentru dominec'a floriloru, ce se intempla de cate ori pascile greciloru se celebréza cu un'a septemana mai târdiu. Pascile crestiniloru neci odata nu trebue se convina cu ale jidoviloru, ce acestia le celebréza chiar' in pleniliniu. De altu-cum beseric'a orientala in celea mai multe casuri, in contra vointiei

conciliulu Nicenu celebréza pascile in pleniluniulu alu doile dupa ecvinoptiulu primaverei, ma dupa arbitriulu loru le strapunu si pre dominec'a a dou'a de la pleniliniu.

Vasiliu Budescu,
parochu.

Indreptariu pentru predicatori,

pentru de a gasi usioru cutare-va citatiune din s. scriptura in cârtile nóstre rituali de Vasiliu Budescu, parochu greco-catolicu in Ciulesci, in Dieces'a Oradei-Mari.

(Continuare din Nr. 13).

Capu	Dela care si pâna la care versu	In ce locu se afla?	In care carte	
Din cartea Levitiloru (III Moise).				
26	3—25	Septembre 1	In Mineiu	
Din cartea Numeriloru (IV Moise).				
11	16—17 v. 24—29	Dominec'a Rosaleloru	Pentecostariu	
24	5—9 v. 17—18	Decembre 25	In Mineiu	
Din a dóu'a lege (Deuteronomiu, V Moise).				
1	8—17	Dom. 7-a sept. d. Pasci	Pentecostariu	
10	14—21	d t o	dto	
Din cartea lui Josue (Isusu Navi).				
3	7—8	Januariu 6	In Mineiu	
5	v. 15—fine 10—fine	In Samb. mare la inseratu	In Strasniciu	
Din cartea Judecatoriloru.				
6	11—24	Novembre 8	In Mineiu	
6	36—fine	Januariu 6		
13	2—9 v. 13—14 v. 17—18 v. 21	Juniu 24		
Din a III-a carte a Imperatiloru.				
8	1—7 v. 9—11	Novembre 21		In Mineiu
8	22—23 v. 27—30	Septembre 13		
17	1—fine	Juliu 20		
18	v. 1 v. 17—42 v. 45—46	Juliu 20		
19	1—10 v. 15—16	Juliu 20		
19	11—13	Augusta 6		
Din a IV-a carte a Imperatiloru.				
2	v. 1 v. 6—14	Juliu 20	In Mineiu	
2	19—22	Januariu 6	dto	
4	8—37	In Samb. mare, la inseratu	In Strasniciu	
5	9—14	Januariu 6	In Mineiu	

Capu	De la care si pana la care versu	In ce locu se afla?	In care carte
Din cartea lui Jobu.			
1	1—12	Luni in sept. cea mare	In Stranicu
1	13—fine	Marti in sept. cea mare	
2	1—13	Mierc. in sept. cea mare	
38	1—23	In Joi'a mare	
42	1—5	d t o	
42	12—fine	In Vin. mare, la inseratu	
Psalmii.			
(Se afla in psaltire, toti dupa numeru).			
Cartea esemplorou.			
1	1—20	Luni 1-a sept. in paresemi	I n M i n e i u
1	20—fine	Marti 1-a Sept. in paresemi	
2	1—fine	Mierc. 1-a sept. in paresemi	
3	1—18	Joi 1-a sept. in paresemi	
3	19—34	Vin 1-a sept. in paresemi	
3	34—c. 4		
	v. 1—22	Luni 2-a sept. in paresemi	
5	1—15	Marti 2-a sept. in paresemi	
5	15—c. 6		
	v. 1—3	Mierc. 2-a sept. in paresemi	
6	3—20	Joi 2-a sept. in paresemi	
6	20—c. 7		
	v. 1—2	Vin. 2-a sept. in paresemi	
8	1—21	Luni 3-a sept. in paresemi	
8	22—30	Januariu I	
8	32—c. 9		
	v. 1—11	Marti 3-a sept. in paresemi	
9	12—fine	Mierc. 3-a sept. in paresemi	
10	1—22	Joi 3-a sept. in paresemi	
10	31—c. 11		
	v. 1—12	Vin. 3-a sept. in paresemi	
11	19—c. 12		
	v. 1—5	Luni 4-a sept. in paresemi	
12	7—21	Marti 4-a sept. in paresemi	
12	22—c. 13		
	v. 1—10	Mierc. 4-a sept. in paresemi	
13	19—c. 14		
	v. 1—6	Joi 4-a sept. in paresemi	
14	15—26	Vin. 4-a sept. in paresemi	
14	27—c. 15		
	v. 1—4	Luni 5-a sept. in paresemi	
15	7—19	Marti 5-a sept. in paresemi	
15	20—c. 16		
	v. 1—4	Mierc. 5-a sept. in paresemi	
16	16—c. 17		
	v. 1—18	Joi 5-a sept. in paresemi	
17	18—c. 18		
	v. 1—5	Vin. 5-a sept. in paresemi	
19	16—25	Luni 6-a sept. in paresemi	
21	3—21	Marti 6-a sept. in paresemi	
21	23—c. 22		
	v. 1—4	Mierc. 6-a sept. in paresemi	
23	15—c. 24		
	v. 1—5	Joi 6-a sept. in paresemi	
31	8—fine	Vin. 6-a sept. in paresemi	In Stranicu

Capu	De la care si pana la care versu	In ce locu se afla?	In care carte
Din intieleptiunea lui Solomonu.			
3	1—7	Domin. 1-a d. Ros.	Pentecostariu
4	6—14	Augustu 29	In Mineiu
4	17—23	Septembre 1	dto
5	16—24	Domin. 1-a d. Ros.	Pentecostariu
Profeti'a Isaiei.			
1	1—20	Luni 1-a sept. in paresemi	In Triodu
1	19—c. 2		
	v. 1—3	Marti 1-a sept. in paresemi	dto
2	2—3	La inseratulu Inaltiarei	Pentecostariu
2	4—11	Mierc. 1-a sept. in paresemi	
2	12—fine	Joi 1-a sept. in paresemi	
3	2—15	Vin. 1-a sept. in paresemi	
4	1—fine si		
	c. 5 v. 1—7	Luni 2-a sept. in paresemi	
5	7—16	Marti 2-a sept. in paresemi	
5	16—25	Mierc. 2-a sept. in paresemi	
6	1—12	Joi 2-a sept. in paresemi	
7	1—13	Vin. 2-a sept. in paresemi	
7	10—16 si		
	c. 8 v. 1—4	Ajunulu nascerei, la ór'a 6-a	In Mineiu
8	13—c. 9		
	v. 1—7	Luni 3-a sept. in paresemi	In Triodu
9	6—7	Ajunulu naserii, la ór'a 9-a	In Mineiu
9	9—fine	Marti 3-a sept. in paresemi	In Triodu
10	12—20	Mierc. 3-a sept. in paresemi	In Triodu
11	1—10	Decembre 25	In Mineiu
11	10—c. 12		
	v. 1—2	Joi 3-a sept. in paresemi	In Triodu
12	3—fine	Ajunulu Botezului, la ór'a 6-a	In Mineiu
13	1—13	Vin. 3-a sept. in paresemi	In Triodu
14	7—20	Novembre 8	In Mineiu
14	24—fine	Luni 4-a sept. in paresemi	In Triodu
19	v. 1.		
	v. 4—6		
	v. 12. v. 16		
	v. 19—21	Februariu 2	In Mineiu
25	1—9	Marti 2-a sept. in paresemi	
26	21—c. 27		
	v. 1—9	Mierc. 4-a sept. in paresemi	In Triodu
28	14—22	Joi 4-a sept. in paresemi	
29	13—23	Vin. 4-a sept. in paresemi	
35	1—fine	Ajunulu Botezului, la ór'a 1-a	In Mineiu
37	33—c. 38		
	v. 1—6	Luni 5-a sept. in paresemi	In Triodu
40	1—5 si v. 9	Juniu 24	In Mineiu
40	18—fine	Marti 5-a sept. in paresemi	In Triodu
41	4—14	Mierc. 5-a sept. in paresemi	dto
42	5—16	Joi 5-a sept. in paresemi	dto
43	9—14	Dominec'a 1-a d. Rosalie	Pentecostariu
45	11—18	Vin. 5-a sept. in paresemi	In Triodu
48	17—c. 49		
	v. 1—4	Luni 6-a sept. in paresemi	dto
49	6—10	Marti 6-a sept. in paresemi	dto
49	8—15	Ajunulu Botezului, la ór'a 9-a	In Mineiu
50	4—fine	In Joi'a mare	In Stranicu
		(Va urmá).	

Partea scolastica.

Cultivarea docentiloru.

Docentele trebuie sè se numere in clasa inteligentiei, carea se ocupa cu lucruri scientifique. Elu este obligatu, cá si inteliginti'a, se-si desvólte continuu spiritulu si sè se cultivéze. Trebuie se progreséze cu tîmpulu, pentru-cá acumu este tîmpulu inteligentiei, de óra-ce staturile se baséza astádi pre inteligentia! Si totusi elu nu se véde actualminte pre aceea trépta, pre carea trebuie se stée. Caus'a jace de un'a parte la unii in lips'a precunosciintieloru, ce trebuie se le aiba, in ainte de intrarea in scólele preparandiali; ér' de alt'a la altii in lips'a midlócелoru dupa-ce au ajunsu in functiune si in celea mai multe casuri in lips'a de incuragiare si zelulu recerutu. Si de aici urméza apoi cá se audu lamentári in contr'a unoru, cari nu-su la culmea chiemarei loru.

Acumu cá se-si insusiesca cultur'a de cata are trebuintia, pentru-cá se póta folosí celoru concediuti lui si in urma sie-si, este obligatu fia-carele se colucre cu totu zelulu recerutu la cultivarea sa mai de parte pre bas'a cunosciintieloru, cari le are candu terminéza cursurile preparandiali. Celu de antaiu midlocu de a-si desvóltá cunosciintiele si a se cultivá i se oferese in scóla prin esperiinti'a propria; re-cugetandu seriosu la oficiulu momentosu, pre care-lu imbracisíéza. De ace'a trebuie sè se pregatésca in scrisu pentru fia-care óra de propunere si din fia-care obiectu. Acést'a se o continue in totu decursulu anului primu de pracsá. Se o repetiésca in tocmai in totu decursulu anului alu doilea si alu treilea. La inceputulu anului alu doilea de pracsá se iée la revisiune prelegere de prelegere, pre carea o a facutu cu baietii si la carea s'a pregatitu in scrisu. Aflandu defecte in modulu de propunere, pre acelea se si le emendeze; ferindu-se pre venitoriu de ele. Astu-modu procedandu-i crésce energi'a voiei nutrindu-si zelulu in continuu. Astu-modu procedandu se intarésce in materi'a pre carea trebuie se o puna baietiloru, — si scie alege formele celea mai corespundietórie de propunere, — si castiga pracsá necesaria si in fine devine docente abilu. Fára de pregatirea in modulu acest'a nici docentii cei cari se cugeta mai buni nu o ducu de parte cu progresulu. Pre candu din contra multi, cari pre tempulu, candu erau in institutu, se numerau intre cei mediocri, folosindu midloculu acest'a, au ajunsu mai de parte cá altii. Zelulu impreunatu cu judecata seriósa duce pre omu de parte.

Cá sè se póta folosí de midloculu acest'a, fia-care docente trebuie sè se ocupe si se cetésca scrieri

metodice si pedagogice, despre cari au cunosciintia inca de pre tîmpulu candu au fostu in cursurile preparandiali si li s'au recomandat de cátra respectivii profesori. Se cetésca foile pedagogice, cari anume se edau pentru docenti, pentru-cá se fia continuu in curente cu metodic'a. Cu privire la cetirea acést'a, carea se recomanda cá midlocu de cultivare pentru docenti, este de observatu, cá ei se cetésca cugetandu la lucrulu, pre care-lu cetescu, sè se reflectéze la purcederea loru, cá óre asiá au purcesu; si éra-si totu de a un'a se cetésca avéndu pén'a in mana si chartia din ainte facundu-si insemnári despre punctele mai insemnate din obiectulu, pre care-lu cetésce. Numai asiá-si va ajunge cetirea scopulu seu.

Altu midlocu totu atat'a de nimeritu si de lipsa pentru fia-care docente suntu asiá numitele *conferintie* invetiatoresci. La acestu midlocu se póte dice, cá precum este de lipsa scól'a pentru fia-care parochia, in tocmai asiá suntu de lipsa si conferintiele de docenti. Sub ele se intielege intrunirea mai multoru docenti din vecinatate sub presidiulu protopopului, carele la noi este inspectoru preste tóte scólele din tractulu lui. In ele se desbatu teme disciplinare de scóla. In ele si comunica docentii esperiintiele facute pre terenulu propunerei loru. In ele sè se faca propuneri practice din unele si altele obiecte de cátra docentii cei mai practici si mai dextri, pre cari apoi cei alalti se si-i iée de modelu. Anume, cá din cari obiecte sè se faca praxa in acelea intruniri, ace'a o decide protopopulu cá inspectoru, carele trebuie se aiba cunosciintia detaiata despre progresulu din tóte scólele concediute lui si despre destoinici'a fia-carui docente.

Conferintiele acestea de docenti suntu prevédute inca in actele antaiului conciliu provintiale din anulu 1872 la capu VIII, in carele vorbindu-se despre datorintiele protopopiloru, in punctulu alu 6-le se dice espresu: „cá protopopii se asiste in persóna seau prin delegatu la esamenile semestrali dela scólele districtuali, a subsrie protocólele de clasificatiune etc., „a fi cu atentiune la metodulu de propunere alu docentiloru, a indreptá defectele observate, constringandu-i in casu de lipsa a se intruní in conferintie invetiatoresci, spre a se deprinde in art'a pedagogica prin imprumutarea ideiloru si a cunosciintieloru”.

Conferintiele de natur'a acést'a voru supliní lips'a reuniuniloru formali, cari suntu astádi la ordine si despre a caroru realizare s'a facutu pasii de lipsa din mai multe protopopiate incepéndu-se mai antaiu

de aici din gremiu, dara fără nici un rezultat. Cum se folosesc cei aleși de dreptul acest'a, nu se scie, de ora-ce pre calea publicității, nu s'a facutu in respectulu acest'a nici un raportu, afara de unu singuru casu in tractulu Dicio-sân-Martinului. Dar' și acolo numai singuru una-data. In ace'a conferintia a prelesu practice docentele Nicolau Costea din Boziasiu una materia spre indestulirea inspectorului scolasticu și de modelu colegiloru sei. A fostu ace'a conferintia unu inceputu bunu. Fia că și alții se urmăze și inca câtu mai desu pre totu locul. A nu ne folosi de midilócele iertate și legali însămma a fi indiferenti de caus'a scolara preste totu și in specia de venitoriu nostru. A nu revocá in víctia acestea conferintie însămma seau a fi indiferentu, seau a nu voi se le întielegi folosulu și scopulu, pre care l'a avutu legislatiunea nóstra besericésca atunci candu le-a datu locu între legile besericesci și scolastice și pre cari la tēmpulu seu le a sanctiunatu auctoritatea suprema besericésca.

Docentele, pentru cultivarea sa și in fine a acelor'a, cari i sunt incredintiati din partea parintiloru, trebuie sē se folosésca de tóte midilócele legali, pentru-cá numai atunci póte satisfice obligatiunei celei mari pre carea o ié asupr'a sa.

G. Munteanu,

Famili'a și foile pedagogice.

(Continuare din Nr. 12).

Dar' mai tare ne supera, cându audimu dicundu-se că intréga diuaristic'a pedagogica nu pretiuesce multu, că imbratesce numai paie gole. Disertatiuni metodice seci, frase gole, acestea tote potu desceptá și antipathia! Unu tata, dar' cu deosebire o mama ce se si faca cu astu-feliu de articlii. Inse deca e vorb'a despre acea, că se-i spunemu familieii cum are se tracteze cu copii nesatiosi, licái; ce e de facutu facia de mentiun'a prima; se le damu ori ba copiiloru bani spre a-i depune in casele de pastrare scolare cum e de a se cultivá sentiementulu cutare seau cutare; ce erori se comitu facia de copii morbosi? etc. atunci securu, că nu va poté dice nimenea că o atare scriere nu are nici o valoare. (Nu vreu cu asta se dicu că in foi pedagogice se nu ne ocupamu d. e. si cu lucrari metodice numai pentru că se pota ceti cu interesu și mamele toti articlii din o foia, nu, că-ci atunci amu pierde din vedere imbunatatirea instructiunei.

Deca scrierile pedagogice voru dá familieii celea mai bune indrumari, și famili'a le va și urmă, totusi e lucru indesiertu pentru-cá cei mai multi afirma, că defectele și virtutile suntu asia dicundu inascute cu copilulu.

Asia d. e. la unii copii e inascuta aplicarea spre furtu și in butulu celoru mai frumoase regule de educatiune totu-si fura mai departe. Cum-cá acést'a aplicare e inascuta asia dicundu cu elu se vede de acolo, că intr'o

familia, unde se practiseza cea mai buna educatiune, pre lângă câti-va copii buni se nimeresce și câte unulu cu totulu degeneratu.

Cu privire la obiectiunea din urma potemu afirmá, că nu esista pre pamentu doi copii intro forma educati. Parentii facia de fia-care copila se porta altu-cum; dar' și relatiunea loru e alt'a facia de unulu și facia de celu-alaltu.

Este ceva adeveru intr'aceea, că copilulu are unele insusiri inascute cu elu. E fora indoiela, că susceptibilitatea, vivacitatea, perseveranti'a copiiloru e de diferite graduri. Unulu e flegmaticu, mole, altulu e sprintenu, unulu e desceptu, altulu e stupidu.

Dar' chiar' pentru acea fiindu-cá copilulu are insusiri inascute cu elu, e tare momentosa educatiunea, pentru acea avemu lipsa de atari regule, pre cari nu le scia ori care tata seau mama. Cum trebuie se tractamu cu copii, a caroru organe sensitive mai inferioare suntu prea desvoltate d. e. (gustulu) că se nu devina licáitori; cum se tractamu, cu cei flegmatici, că se nu devina lenesi? etc. Respunsulu la întrebările acestea nu-lu potemu visá; pentru acea suntu de lipsa foile pedagogice

Alt'a obiectiune facia de scrierile pedagogice e: Indrumarile foiloru pedagogice nu suntu de lipsa, pentru-cá bunulu tactu i- spune fia-carui parinte ce e de facutu. Scrierile pedagogice te duc numai in retacire, deci e mai bine că fia-care educatoriul se-si urmeze convingerile sale. Iubirea și tactulu bunu suntu colonnele principali ale educatiunei.

E adevratu, că acestea de multe ori ne conduc bine, dar' nu tot de-a-una. Acestu tactu l'a dusu pre unu parinte pana acolo, încátu totu de-a-un'a si-batea copilulu inaintea strainiloru. O mama ore care credea, că numai prin rogari dorerose si- pote indreptá copii.

Unui parinte i- dictá întieptiunea lui pedagogica, că se fia cu neincredere catra copii sei. Elu deci de câte ori se ducea copii la cine-va totu de-a-un'a pretindea că se-i aduca biletu despre portarea loru. Nu-i e mirare deca urmarea acestui tactu bunu a fostu coruptiune morale. Ce se mai dicemu despre erorile câte le facu parintii din iubirea prea mare. Cu unu cuventu prelânga tota iubirea și tactulu avemu lipsa de foi pedagogice.

Unii cu îngâmfare dicu: Ce-mi pasa mie de scrierile pedagogice, eu le dáu copiiloru miei esemplu bunu și e gat'a lucrulu. Ast'a sta atunci, deca portarea educatoriului in tota privintia e esemplaria. Dar' destulu de dorerosu că nu fia-care are atare portare. Sutermeister dice: Deca vedu multimea parintiloru neculti cu mirare întrebu: Ore cum de au copii nostrii și asia portare buna? Deca parintele spune o gluma necuvenintiosa, deca totu mereu critiseza mâncările, deca vorbesce in tonu ironicu, despre toti satiriséza și pre unulu și pre altulu, deca vorbesce intr'unu tonu necuvenintiosu despre celea sânte, deca asia dicundu se lauda cu ireligiositatea, securu că nu va recunosce că dá esemplu reu copiiloru sei. „A lucrá dreptu, a grai totu de-a-un'a

adeverulu, acést'a este educatiunea cea mai buna", dice Moscherosch. Esemplulu parentiloru este acea atmosfera morala, in care potu fi sanetosi copii inse se potu si ruina. Si chiar' pentru ast'a e de lipsa, cá foile pedagogice se le aduca aminte familieloru acestu adeveru, se le faca atente acolo, unde este de lipsa.

Unu parinte intrebatu fiindu odata, cá cetesce ceva despre educatiune, a respunsu, cá elu n'are lipsa, pentru-cá la elu evangeliulu educatiunei este bátiulu, care totu de-una a facutu minuni. Cu bátiulu de câte-ori ajungemu chiar' rezultatulu contrariu celui doritu. Câte lacrimi a storsu din ochi, câte amaratiuni a provocatu, de câte ori a omoritu ori ce semtiu de onore si de pudicitia.

Chiar' parintele seau educatoriulu acel'a, care s'a folositu de bátiu, de acestu medicamentu suspiciosu, ar' poté se se folosesca mai multu de consiliiele si indrumarile foiloru pedagogice.

Si acum dupa ce in premisele m'am nesuitu a combate unele obiectiuni aduse in contra foiloru pedagogice fia-mi permis a vorbi ceva despre efectulu salutaru alu acestor'a.

O foia pedagogica, care si- pricepe si-si implinesce chiamarea sa, trebuie se aiba efectulu salutaru.

E dreptu, cá in fia-care anu se crescú bine mii si mii de copii si fora de consiliiele foiloru pedagogice, dar' e dreptu si acea cá prelânga consiliiele foiloru pedagogice s'aru cresce mai bine mii si mii de copii.

Si pres'a pedagogica este o potestate cá si sororile sale pres'a politica si literaria. Astadi cându ori-ce principiu mai sublimu, ori-ce idealu de catra multi e luatú in risu, cându principiulu de capetenia este cascigulu materialu, foile pedagogice suntú chiamate a descoperi familielorú chiamarea sublima a acestor'a. Foile pedagogice suntú chiamate a nutri insufletirea in invetiatori, cari tare de multe ori ar' trebuí se se descuragieze.

O foia pedagogica buna e invetiatoriulu, luminatoriulu nostru. Scii D-ta ce e copilulu? Intrebarea acést'a ne place se o punemu multoru parenti. Ni aru placea se le intrebamu pre multe mame: Scii ce e copilulu, cum se cugeta, cum simtiesce, cum influintieza asupr'a lui primele iritari, ce potemu pretinde dela elu si ce nu? Câte gresiele s'ar' pote incungiurá, deca parentii si invetiatorii aru sci scrutá insusirile animei copilului.

Atunci nu s'ar' intemplá, cá unu parinte se sbiere cátra copilulu abia de câte-va septemani numai pentru acea, cá se taca nóptea. Atunci n'amu pretinde dela unu copilu de 6 ani, cá se faca tote cu judecata cá unu omu mare, atunci nu le-am luá tote cá provenite din reutate ori din rea vointia.

Dar' si altu cum cátu folosescu foile pedagogice prin acea, cá publica câte unu regulamentu, câte o lege, face cunoscute câte de tóte din viéti'a scolara, cum se tiene ordinea, cum se aplica pedepsele, remuneratiunile etc. Prin tote acestea previnu câte frecári dintre scola si familia.

Dar' asia credú, cá nu e de lipsa se mai continuu.

Din celea premise fia care s'a potutu convinge cá foile pedagogice suntú forte de lipsa si chiar' pentru acea 'mi inchiau articlu esprimandu-mi dorinti'a cá baremi de ar' ocupá cátu mai mare terenu, baremi de ar' recunósce toti cá: „Cestiunea educatiunei pentru societatea de astadi este cestiune de viéti'a ori de morte, dela care depinde venitoriulu.

P. Ungureanu.

Puntea lui Traianu preste Dunare.

(Continuare din Nr. 13).

Cu tóte aceste mai remane departarea stêlpiloru de catra olalta destulu de mare, si fora indoiéla trebuie se se considere cá o constructiune arhitectonica de totu anevoiosa a legá stêlpi de olalta in o atare distantia prin arcuiri de piétra seau constructiuni de bârne, chiar' si stabilirea stelagloru necesarie la atare lucrare a trebuitu se fia o intreprindere de totu anevoioasa. Déca opulu aveá se oferésca soliditate si durata, atunci fora indoiéla legarea stêlpiloru erá mai usioru de facutu prin arcuiri de piétra de cátu prin lemnaria: cea din urma oferea evidentu mai mari dificultati si numai prin oconstructiune forte complicata se poteá face impreunarea posibilu, inse in transportulu de greutáti mari si trecerea de masse mari de ómeni ar' fi pusú in periculu intréga cladirea.

Si numai din motivulu acest'a nu s'ar' poté luá, cá legaturile stêlpiloru se fia fostu de lemnu,¹⁾ inse si multe altele mai vorbescu in contra constructiunei din lemnu. Scopulu seu, de o comunicatiune durabile si ne intrerupta cu tierile de din colu de Dunare, far' fi ajunsu Traianu numai pre diumetate, deca ar' fi creatu o cladire atátu de nesecura, care in tóta diu'a se potea nimief prin focu. Cetimú, cá mai târdiu imperatulu Adrianu a pusú se strice partea de asupra a puntei, de tém'a poporeloru barbare din nordu. cá ar' poté folosi puntea la invasiuni mai comode in imperiulu románu. Déca partea de asupra ar' fi fostu de lemnu, de acésta preingrigire n'ar' fi avutu lipsa Adrianu: atunci in casu de periculu, candu puntea nu se mai potea aperá, prin focu usioru se poteá stricá trecerea; fiendu arcuiri de piétra nimicirea repede a trecerei nu erá usioru posibilu, de ore-ce celoru vechi le lipsiá mii-dilocele de a sparge la momentu masse mai mari de piétra.

Fiendu dara mai multu de cátu probabile, cá puntea a fostu provediuta cu arcuiri de piétra si aveá poditura de piétra, nu se sustiene, cá galeriele si unele accesorie la

¹⁾ Reportulu lui Deuster din 15 Jan. 1858 «In partea din ainte a capetelorú de podu se vedu gaure cu o taiatura curmedisia de 5'' pana in 6'' si o afundime de 18'' pana la 2'. in care s'a aflatu remasitie de lemnu». Franche p. 131 not. 2 dice: «Cumú-cá tóta partea de asupra a puntei dela Severinu a fostu de lemnu, demustra inca gaurele din stêlpi, din cari au putreditu grindile. — Spre trecerea de ostiri pentru durat'a unei espeditiuni de repetite ori s'a potutu restitui puntea pre diumetate stricata asiá, cá intre stêlpi s'au aplicatu vânturi de lemnu. Cu ocaziunea acésta s'au potutu infge chiar' in stêlpi bârnele (vánturile), din cari acum se mai afla urmele in gaure.

acoperirea mai de asupra a puntei nu ar' fi potutu se fia de lemnu.

De altumentrea, că pre tempulu lui Traianu s'au potutu construi arcuri de punți de o asemenea elasticitate, (lungime) se pote cunosce din punte'a de piétra deja numita, care o a deplinita Iuliu Laceru preste Tajo in a. 105. Cele doue parecî de stêlpi din midilocu, de câte 170, inaltîme, aveau in arcuatura o lungime de aproape 100'. Stêlpii aveau cá latîme cam $\frac{1}{4}$ din lungimea arcului, asiá, dara nu cá la puntea dunareana, unde latîmea stêlpiloru faceá mai multu de $\frac{1}{3}$ din lungimea arcului. Puntea stricata dela Avignon de preste Rodanu aveá o lungime de 2770' cu 21 arcuri de 100 pana la 104' lungime. Un'a din puntile cele mai lungi din Furop'a, puntea Spiritului Sântu dela Lyon preste Rodanu are 1524' cu 19 arcuri de lungimi dela 76 pana la 107'. Stêlpii au cam $\frac{1}{3}$ din lungimea arcuriloru.

La puntea lui Traianu multe suntu miraculoése si uimitorie; intre aceste este si terminarea repede a cladirei. Spre acést'a s'a intrebuintiatu unu tempu nu cu multu mai indelungatu de câtu unu anu, pentru-cá la deschiderea resbelului alu doilea dacicu in anulu 104 puntea intru atáta crá deja gata, in câtu Traianu si-a potutu trece preste ea armat'a in Daci'a. Si numi, imprimati in 104, in cari se amintese puntea dunareana, arata că acea atunci trebue se fia fostu deja gata.

Terminarea unui opu atátu de colosalu si anevoiosu nu ar' fi fostu cu potintia, deca in acelu tempu nu s'ar' fi ocupatu cu cladirea multe mie de ómeni. Precumu asemná in tempurile vechi regele persicu Xerxe la strataierea promontoriului Atosu diferiteloru sementie din poporele supuse lui, precumu Fenicieniloru, Jonieniloru s. a. anumite distantie spre sapare, asia facú si Traianu la cladirea puntei, asemnandu si elu singurateceloru despartimente ale armatei sale, anumitu cohortiloru auxiliare ale diferiteloru poporatiuni supuse Romániloru, anumiti stêlpi, arcuri, capete de podu, castele spre edificare, pre cându altele deja mai in ainte trebuiseru se lucre la procurarea materialeloru necesarie la edificare. Că lucrurile in modulu acést'a s'a impartitu intru o parte mare din armat'a lui Traianu, se pote presupune si numai din institutiunile generali la militi'a romána; inse in speciale pentru cladirea puntei lui Traianu s'au pastratu si urme, că a existatu o impartire a lucruriloru intre despartimentele armatei. Basreliefsurile (figurile putînu bulbucate) de pre column'a traiana ne prestéza figuri despre ocupatiunile soldatiloru, precumu. taiarea de piétra, sapaturi, arderea de caramide, taiarea de lemne, edificarea de muri s. a. si in ruinele singuraticiloru stêlpi si in remastiele de muri se afla caramide cu stampilele cohortiloru, cari au fostu intrebuintiate la cladire. Cele aflate pana acumu ne oferescu nume din cohorti, ce se tieneau de leg. XIII Gemina, care cu preferintia a folositu-o Traianu in resbelulu dacicu si a si dispusu a-si luá cuartirele in Daci'a. Intru unu stêlpu s'au aflatu cara-

mide cu stampil'a COH II HISP adeca: *cohors secunda Hispanorum*, int'altulu o caramida romána de 15" 6" lungime si 10" latîme si 2" grosime cu stampil'a: . . HICRE, adeca: *cohors prima Civium Romanorum Equitata*. Dela o atrei'a stampila se póte ceti numai COH Aceste caramide s'a luatú in Ianuaru 1858 din ruinele stêlpiloru si s'a tramesu parte la Vien'a parte la Bucuresci:

Déca cu mai mare ingrigire si atentiune s'aru fi facutu cercetári si in cei alalti stêlpi dupa atari caramide inca bine conservate, fora indoiéla că s'aru fi aflatu si stampilele dela cele alalte cohorti auxiliare, tienutorie de leg. XIII, pote că si de ale trupeloru auxiliare, tienutorie de leg. V Macedonica, Claudia VII Pia Fidelis, leg. I Italica, leg. V Flavia s. a.

(Va urmá).

N. Popescu.

Amicii economului.

b) *Dintre mamifere.*

(Continuare din Nr. 11).

Am vediutu ce folóse mari aducu multe dintre paseri prin stêrpirea insectelor, se vedemu acum, cari suntu dintre mamiferile merunte acelea, ce nu mai mici folóse aducu economului, éراسi prin stêrpirea insectelor. Acestea mamifere suntu mai multe, dar' noi vomu insirá si vomu tractá cu acést'a ocaziune numai trei, cu cari economulu se intalnesce mai adeseori si cu tote acestea nu le scie apretiu' dupa vrednici'a loru.

In loculu primu amentimu: *liliaculu*, acarui modu de vietia intr'adeveru merita cea mai mare recunoscentia si totusi este persecutatu, urgisitu si despretiuitu. In contra lui se alieza nescienti'a, superstitiunea si rea vointi'a, cesi manifesteza poterea in torturarea lui. Corpulu seu celu asemenea cu alu siorecelui golasiu, sborul seu nesgomotosu si loculu seu de sustienere descepta in anim'a celoru slabi de angeru una anumita spaima. Bietulu liliacu inse, pentru-cá se pota trai. tocmai asia trebue se fia construitu. Prad'a si-o prinde sborandu; cea ce consta din insecte, mai vertosu din fluturi nocturni. Deci nu sbora pre deasupra omului pentru-cá se-lu inspaimenteze seu se-lu agredeze, ci cauta nutrementulu, veneza dupa acei fluturi si gândaci stricatiosi ale caroru larve vorace se uisuescu a nimic' pomii si alte plânte folositorie. Venatóri'a liliacului are succese stralucite, ce provine dela audiulu lui celu admirabilu, cu care intrece pre ori si care mamiferu.

Ce ar' poté se impucineze numerulu fluturiloru nocturni, ale caroru larve atátu de multu strica, deca n'ar' fi liliaculu? că-ci afora de unele pucine paseri, celea mai multe numai diu'a si-cauta dupa prada, er' noptea pauseza in ascunsele loru.

Precum tote animalele insectivore, asia si liliaculu se pote falí cu unu apetitu escelentu. S'a esperiatu, cum-cá unu liliacu la unu prandiu mânca 10—14 fluturi si totu atáti'a gândaci de Maiu; deci folosulu liliacului nu se pote trage la indoiela, si in padurile lipsite de liliaci, daunele cauate de insecte suntu mai insemnate.

In cutare tiera iern'a s'a taiatu una padure ce constá din mai multe mii de stajeri betrani, bortosi si cu acea ocaziune s'au nimicitu multi liliaci. Ce a urmatu de aci? acea, că s'au sporitu tare fluturii nocturni, ale caroru larve in urmatorii ani au devastatu padurile din apropiere asia, cătu acelea pareau cá pârjolite.

Liliacul consuma multime din speci'a fluturului asia numitu *Cnethocampa processionaea*, ale carui larve peróse afora de acea, cá strica multu arboriloru, prin pèrulu loru causéza aprindere de ochi, de intestine, ma chiar' si de plumâni atâtu omului, câtu si animalului, ce vine in contactu cu ele. Deci e consultu, cá in atari paduri, unde se afla acestea larve cu multimea, omulu se amble numai cu grigia, er' animalele se nu pasiuneze.

Liliacul este ibernantu, va se dica iern'a o petrece in somnu; deci cându lu- aflamu in atare pusetiune si stare prin cameri seau poduri nu trebue conturbatu, ci trebue lasatu in pace cá se pauseze; cu atutu mai vèrtosu, fiindu- cá nu pentru acea a ajunsu elu pre acolo, cá se mânce slanina seau carne. Dentur'a loru nu e acomodata spre a suscepe atari alimente.

Deci neprecepti ce persecueza liliacul si-lu tntuiescu pre porti, ne indreptatiescu a conchide, cum-cá densii au unu moralu crudeiu si coruptu, carele, decum-va nu se va poté corege prin una inventiatura blanda, atunci trebue tentata incetarea lui prin dojana si pedepse cuvenite.

Sobolulu inca se numera cu dreptu cuventu intre amicii economului si totusi este persecutatu; si ore pentru ce? nu credu, cá n'ar' poté dá cineva respunsu potrivit si deslucire fundata. I- atribue sermanului animalu atari operatiuni, cari déca sar' documentá, aievea n'ar' meritá crutiare; acelea inse suntu numai calumnie.

Totulu ce i- s'ar' poté imputá, ar' costá in ace'a, cá activitatea lui subterana uneori devine incomoda mai alesu prin straturile de legumi si flori, dar' chiar' cându face acést'a bagatela dauna inca aduce folose mari gradinariului. Deca vomu alu alungá, atunci trebue numai sei punemu in cale curechiu muratu, petrolu, jale de gradina, isopu seau maticina, cu unu cuventu obiecte, ce au mirosu tare; acestea le incungiura sobolulu.

Sobolulu e animalu rapitoriu si cá atare nu se pote nutri cu radecini de plânte; dentur'a lui si tubulu digestivu suntu asia formate, in câtu trebue se se nutresca cu materii de origine animalica. Sobolulu se nutresce cu viermi, rîme cu larvele gândacului de Maiu, cari le afla chiar' pre la radecinele plantelor.

Multi afirma, cá de multe ori sobolulu ar' fi caus'a, cá se rumpufiasurile, impleturile si se facu esundari si daune cu acést'a inse neci la unu casu nu se pote acúsá sobolulu ci clotianulu migratoriu. Cei ce-lu persecueza pentru musinoiele scose pre fenatie si locurile cositorie trebue se-si aduca aminte, cum-cá musinoiele imprasciate inainte de S. Georgiu ingrasia fenatiile si sporescu secastrele.

Este adeveritu, cum-cá sobolulu mânca pre di atâta larve, viermi, conopistiritie, omide, câtu pondereza corpulu lui, de nu mai multu. Presupunendu, cum-cá greutatea unui sobolu e 0.20 chgrm., atunci preste anu consuma cam unu centenariu de insecte stricatiuse.

Ast'a-i multu! si daca vomu adauge si acea, cum-cá o larva a gândacului de Maiu, pana ce devine insecta, mânca 6 chgrm. de radecini, trebue se ne convingemu, cum-cá folosulu sobolului nu se pote esprimá cu cifre. Din acestea potemu conchide, cum-cá stèrpirea sobolului e impreunata cu mari daune in vegetatiune.

Sobolulu n'are parechia in stèrpirea insectelor. Larvele gândacului de Maiu ver'a rodu in partea superiora a radecinelor, asiadara diferitele paseri inca le pota prinde si nimici, preste ierna inse, cându acelea se tragu mai la aduncime, atunci stèrpirea loru o pote face numai sobolulu; cea ce o si face omenesce.

Cine persecueza sobolulu numai din petrecere, acel'a mai bine ar' plecá se caute larvele gândacului de Maiu. *Ariciulu* inca este unu mare stèrpitoriu de insecte; elu este unu animalu nocturnu si iern'a o petrece in somnu. In gradine aduce folóse mari, fiendu-cá stèrpesce multe insecte, melci si sioreci, cu tote acestea este persecutatu din partea omului.

Se insiela celu ce crede, cum-cá ariciulu este unu animalu nedestru; din contra elu cu multa desteritate si-prinde prad'a.

Ariciului nu-i strica veninurile animalice; elu mânca multe oua, ce le depune in pamentu femeisic'a gândecelului de turbare si totusi sanatatea lui nu se altereza, mânca si sierpi veninosi, precum este viper'a si totusi nu se pericliteza. Luandule acestea in drepta considerare, trebue se afirmamu cum-cá merita aপরera nostra.

Din celea espuse sub firm'a „amicii economului“, se pote vedé apriatu, cari suntu acestea si încátu merita acést'a numire. Nu pretindemu, cá declaratiunea nostra in acést'a privintia se se considere cá decidiatória, de ore-ce pote se fia preocupata. Omulu cultu si moralu inse nu numai si-cunosce detorintiele sale facia de animale, ci le si tiene. Elu nu va trage neci cându la indoieia, cum-cá numai acelu animalu este iertatu alu despoia de vietia, care-i amenintia esistenti'a seau a carui materia este neincungiuratu de lipsa la sustinerea vietiei lui, in fine, cum-cá unu atare animalu, care nu-lu pericliteza, nu numai se opresce alu ucide, alu persecuá ci nu-lu impedeza in activitatea lui.

Ministrulu de agricultura din Franci'a nu de multu a edatu una ordinatiune, in carea se impune, cá in marginea padurilor, prelânga caile tieiei, in gradinele de petrecere se se atisiezze table cu urmatori'a inscriptiunea: *Ariciulu* se nutresce cu sioreci, melci, cu larvele gândacului de Maiu, in genere cu animale, cari suntu stricatiuse economiei rurali. Nu omoriti ariciulu! *Sobolulu* asemenea, si neci odata nu s'au aflatu in stomachulu lui urme de vegetale; elu mai multu folosesce, decâtu strica! nu omoriti sobolulu! Insectele in multe comitate preste anu causéza daune cu milioane de floreni, si paserile suntu acelea, cari le stèrpescu cu redicat'a. *Copii nu culegeti cuiburile si ouale din ele!*

Intrebuintiarea plântelor verdi pentru in-grasiarea pamentului!

Arandu si semèndu fora crutiare pamentulu am ajunsu in multe localitati se-lu sleimu. Locuitorii nostrii in vorbirea loru de tota diu'a, dicu cá pamentulu s'a mâncatu. Cu ocaziunea comasarei multi dintre densii se plângu cá li- s'a datu nesce pamenturi mâncate, cu alte cuvinte, sleite. Pamenturile necultivate pre atunci, cine nu o seie, suntu cautate, pentru-cá acestea necultivate fiindu de multu tempu au potutu se-si mai vina in fire, au potutu se-si capete poterea de lipsa. Asia dara cu unu pamentu destulu de fertilu am ajunsu se ne plangemu, cá in multe parti ale tieiei pamentulu numai produce de ajunsu. Si care e caus'a? Caus'a e acea, cá ne-a scapatu din vedere si ne scapa pana astadi unu lucru forte simplu: plântele cultivate atragu pre fie-care anu din pamentu substantie, de cari au trebuintia pentru nutrementulu loru, semèndu in continuu fora a mai dá pamentului nece unu ajutoriu, adeca fora a-lu gunoi, vine unu tempu cându sarecesce si nu mai pote

produce. In multe tieri din Europ'a s'a urmatu astu-feliu de metodu si rezultatulu a fostu serecirea pamentului.

Metod'a acést'a inse a mersu pana atunci, pana cându se ará pucinu si prin urmare potei se schimbi locurile de seménatu la câtiva ani, acuma inse cându locurile sau îngustatu prin întinderea seménaturiloru, nu mai pote merge fora a caus'a daune insemnate agriculturii nostre. E de lipsa se gunoimu pamentulu dupa cum facu cultivatorii in alte parti si chiaru la noi pre alocurea, adeca trebuie se-i damu pamentului prin gunoiu cea ce-i luamu prin recoltele anuale. Din doue un'a: seau că lasamu pamentulu se se se se odihnéscă câtiva ani dupa ce lamu seménatu multi ani dupa olalta' seau deca voimu a-lu seméná neprecurmatu, atunci se-lu ingrasiamu. Multi voru respunde: am ingrasia pamentulu inse nu avemu cu ce, intru adeveru de unde se aiba gunoiu unu arendatore, care seména 2—300 de jugere de granu, cucurudiu etc. deca nu posiede nece 14—16 capete de vita. Recunescemu, că obiectiunea in starea actuala a sistemului de exploatarea pamentului e basata celu pucinu pentru aceia, cari exploateza întinderi mari. Pana cându lucrurile voru luá o directiune cu totulu alt'a suntemu detori pre unde nu se pote produce gunoiu de vite, se inlocuimu gunoiulu cu alte ingrasiaminte.

Inca la cei vechi, in lips'a gunoiului pamentulu se ingrasia cu plante verdi, cari se lasau se crésca pana cându infloreau apoi se ingropau cu plugulu. Acestu metodu de ingrasiare s'a urmatu si se urméza pana astadi in Itali'a, Spani'a, Franci'a si in Austri'a. Esperinti'a a doveditu, că plantele ingropate verdi in pamenturile in cari suntu cultivate, producu efecte folositorie, dau potere pamentului. In adeveru că n'au potere si durata asia de multa că gunoiulu de vite, dara in totu casulu au avantajie pre cari intrebuintiarea loru in atâtea tieri le pustifică.

In clim'a nostra, in carea de unu tempu in coce predomnesce seceta, plantele verdi aducu unediela pamentului si prin urmare seménaturiloru. Agronomulu francesu Leclere Thoiun a observatu de multa tempu, că canep'a si inulu vegetéza slabu chiaru in pamenturile ingrasiate cu gunoiu de vite cându primavera e secetosă, că din contra le merge bine candu suntu seménate in locuri ingrasiate cu plante ingropatu verdi. Pentru acea in tierile meridionale ale Europei ingrasiamentele verdi suntu socotite că ingrasiamente recoritore.

Prelânga folosulu ce ne aducu ingrasiamentele verdi de a-i dá potere pamentului, au si meritulu de a costá pucinu. Acestea doua impregiurari se recomanda deosebitei bagari de séma din partea agriculturiloru romani. Cerc fie-care semene cincii jugere de grau, seau alta planta in unu pamentu ingrasiatu cu plante verdi, si deca rezultatulu nu va fi indestulitoriu, deca graulu nu va produce mai multu in pamentulu ingrasiatu cu plante, atunci se voru prescrie pentru totu de-a-una ingrasiamentele verdi din ori si ce tiera. Deca din contra dupa cum sum convinsu, rezultatulu va fi multianitoriu, apoi fie-care cetatianu agricultorulu se se siléscă a respandí acestu modu de a in-

grasiá pamentulu. Plantele cele mai intrebuintiate pentru ingrasierea pamentului suntu: lupinulu, bobulu, rapiti'a si mustariulu.

Lupinulu e de doua specii: lupinulu albu — lupinus albus — si lupinulu galbenu — lupinus luteus.

Lupinulu albu s'a intrebuintiatu decatra romani atatu pentru ingrasierea tierineloru cátu si a viniloru. In Itali'a si in specialu in Franci'a si unele parti ale Lombardiei se intrebuintieza si astadi. Acést'a planta e buna pentru ingrasierea pamenturiloru nisipose, usiore in care i- merge tare bine. In tierile unde iern'a este calduroasa lupinulu se seména tomn'a la noi inse e de recomandat a se seméná primavera in lun'a lui Aprilie, Maiu si Juniu, in casulu acest'a pana in Aug. si Septembrie plant'a a crescutu de ajunsu că se pota fi ingropata. La jugaru se seména pana la 6½ ferdele, in pamenturile bine ingrigite suntu de ajunsu si 4½ ferdele. Seméni'a fiindu mare, trebuie ingropata mai adencu, lucrulu naturalu ingropatu se efeptuesce cu grapá cu coltiu. Lupinulu se ingropa atunci, cându inca nu ia trecutu florea. Dupa deosebitele esperintie ce s'a facutu, plânt'a acést'a produce la jugeru dela 7000—16,000 chilograme de foi si lugeri. Cându i- priesce tempulu si pamentulu, trunchiurile sale ajungu la inaltimea unui metru.

Lupinulu galbinu se folosese cu deosebire in Germani'a, unde sementi'a sa se coce in toti anii, precându a celui albu nu se coce, colu pucinu in tierile de nordu. In totu casulu lupinulu albu e de preferitu.

Bobulu — Faba vulgaris — a fostu intrebuintiatu de catra greci si romani cá ingrasiamentu. Invetiatulu grecu Theophrastu raportéza, că in Macedoni'a si Tesali'a, grecii ingropau bobulu cându erá in floritu. Agronomulu románu Collumela pretinde că bobulu ingropatu produce efectele unei gunoiri. Pana astadi acést'a plânta e intrebuintiata cá ingrasiamentu verde in Europ'a meridionala si chiaru in tierile de nordu. In unele parti ale Italiei si in specialu in Toscan'a bobulu se seména dupa seceratulu cercaleloru si tomn'a cându a in floritu se ingropa si apoi se semana granele.

Pre la Boloni'a unde se cultiva canep'a de prim'a calitate, bobulu se seména dupa recoltarea graului. Tomn'a cându e in floritu se ingropa si apoi primaver'a in locul acel'a se seména canep'a. Bobulu e in stare se produca la jugaru de la 15—20,000 chilg. lugeri si foi verdi. Seméni'a de bobu intra intrunu jugaru dela 2—5 ferdele si e de insemnatu că sementi'a acestei plante trebuie se se bage adencu in pamentu.

Rapiti'a (*Brassica campestris*) de câmpu se folosese cu multu succesu in unele localitati din Franci'a cá ingrasiamentu verde. Acést'a plânta se seména pre la inceputulu lui Junie, cându trebuie se se ingrope in Aug. si Septembrie, seau chiaru pre la inceputulu lui Septembrie cându se lasa a se ingropá primaver'a in lun'a lui Martie si Aprile. In casulu primu Rapiti'a ingrasia pamentulu pentru seménaturile de tomna, ér' in alu doilea pentru acelea de pri-

mavera. La jugaru se semêna dela 9—12 cupe de sementia. Semenatur'a mai dêsã totu deauna e de preferitu.

Mustariulu albu — Sinapis alba — este preferitu rapitiei de catra agricultorii englesi; si lu considera cã unulu dein celea mai bune in grasiaminte verdi. Dêca se semêna pre la 20 Juliu, infloresce de tîmpuriu si se pote ingopã in ainte pe semanatur'a graneloru de tîmna. Acêst'a planta cresce cu atat'a iutial'a in câtu se pôte semêna si in grópã de 2 ori preste véra in acelasu pamentu. Pamentulu avendu trebuintia de a fi ingrasiatu mai cu temeiu se pôte dar' semênã primavér'a. Mustariulu se ingrôpa dupa ce a inffloritu, se semêna din nou loculu si pre la Septembrie érase se ingrôpa si apoi se semêna grau.

Se semêna la jugaru dela 8—12 cupe de semêntia. Mai suntu si alte plante cari se potu intrebuintiã cã ingrasiamentu verde, inse nice odata nu suntu superioare celoru mai susu amintite. Agicultorii nostri potu se cerce comparativu pre fia care din celea patru plante amintite si se urmedie apoi pre acea care va reusi mai bine in explotatiunile respective.

Dupa ce am aretatu care planta se pôte intrebuintiã pentru inbunatatirea pamentului, trebue se facemu cunoscutu si acea agricultoriloru nostri cã ingrasiamentele nu potu inbunatatí pamenturile acelea ce se afla in o stare completa de seracia; si acêst'a din cauza cã plantele semênate pentru a ingrasiã pamentulu nu se potu desvoltã de ajunsu in astfelu de pamentu.

Ingrasiamentele verdi suntu folositorie pentru pastrarea fertilitãtii pamentului, cu alte cuvinte ele nu lasa cã unu pamentu bunu se se seracêsea. Dêca nu potemu gunoi spre a sporí fertilitatea pamentului, celu pucinu se ingropãmu plantele verdi pentru a pastrã bogatiã pamentului. Scopulu ingrasiamentelor verdi fiindu de a ingropã in pamentu câtu se pote mai multa materia vegetala, este de lipsa cã semênatur'a se se faca dêsã. Momentulu celu mai princiósu pentru a ingropã ingrasiamentele verdi este acêl'a candu plantele au inffloritu; la acêst'a epoca a vegetatiunei plantele au crescutu pre deplinu fora cã se fi luat multu substantie nutritive din pamentu. Afara de acêst'a ele contienu mai multa substantia nutritiva si fiindu verdi putrediescu usioru in sênulu pamentului. Ingropandule dupa ce a trecutu infflorirea, paiele loru adescori remanu nedescompuse unu anu intregu, cu deosebire candu tempulu e secatosu.

Ori cari ar' fi plant'a ciltivata pentru ingrasiamentulu verde trebue ingropata mai de tempuriu, astu-feliu cã pana vene tîmpulu semênatului se fia putreditu in mare parte. Semênandu-se indata dupa ingroparea plantelor, pamentulu rezervatu, pufosu si semêntiã cerealeloru seau a altoru plante nu se gasesce in conditiuni favorabile. Este intrebarea acuma cum se ingrôpa plantele verdi? Cea mai practica metoda e de a trece cu tavaligulu preste plantele verdi asia încãtu se fia bine culcate la pamentu. Tafalugulu se fia câtu de greu pentru cã plantele se se culce câtu

mai bine. Tavaligulu se face in sensulu in care merge plugulu; lucrandu astu-feliu ingropatulu plantelor se face cu mai multa ulesnire. In unele localitati s'a indatinatu a cosí plantele si apoi a se ingropã. Unu baiatu merge dupa plugu si cu o furca trage in brezda plantele cosite. Metod'a asta costa mai multu cã prim'a.

Ingrasiamentele verdi dau pamentului nu numai substantiele nutritive absorbite din atmosfera si pamentu, dara si umediela cuprinsa in plantele ingropate. Ele folosescu tierineloru numai unu anu pentru care cuventu sau si numitu ingrasiamente anuale.

Sum convinsu cã ingrasiamentele verdi voru aduce unu mare serviciu agriculturiei. Pentru acestu cuventu mi permitu ale recomandã cu tóta caldur'a agricultoriloru nostri. Dupa cum am disu incepundu, fora cercarea si rezultatele obtienute voru decide dêca am avutu dreptate cã se insistu asupra introducerii ingrasiamentelor verdi la noi in tiera.

N. Marculetiu.
preota gr. cath.

Starea invetiamentului poporalu in Ungari'a in anulu 1887.

Din alu 17-lea raportu alu ministrului r. u. de cultu si instructiune publica despre starea invetiamentului publicu in a. 1887 si ascernutu inaintea dietei scotemu datele celea insemnate pentru cã se se orienteze si fratii invetiatori.

In anulu 1887 au fostu 2.377,558 copii obligati de a frecuentã scól'a si anume 1.735,138 pentru scól'a de cotidiana 642,420 pentru scól'a de repetitiune¹⁾. Pre 1000 locuitorii cadu 172.9 copii obligati de a frecuentã. Din cei obligati baieti au fostu 1.216,726, fete 1.160,832. Din cei obligati au frecuentatu scól'a 1.929,317 n'au frecuentatu 448,181. Deci din 1000 copii obligati de a frecuentã scól'a au frecuentat'o 811.5 copii, n'au frecuentat'o 188.5 copii.

Dupa confesiune din 1000 copii obligati a frecuentatu scól'a: la luterani 897.3, la rom. cat. 870.4, la ev. ref. 814.5, la unitari 802.3, la mosaici 798, la gr. or. 684, la gr. cat. 620.

Dupa limb'a materna din 1000 copii obligati au frecuentatu la germani 907.1, la slovaci 849, la magiari 842, la croati 838.5, la sêrbi 802.4, la rutheni 674.8, la români 622.1.

In anulu amintitu in Ungari'a au fostu 12,699 comune cu 16,538 scole. In unele comune au fostu mai multe scôle, unele numai asociate au potutu sustiené scóla. Au lipsitu scól'a cu totulu in 300 comune.

Din scôle de statu au fostu 783, comunale 1880, rom. cat. 5386, gr. cat. 2147, gr. or. 1770, ev. ref. 2344, luth. 1437, unit. 45, izraelite 544, private 171, sustienute de asociatiuni 31.

In 16,538 scôle au functionatu 24,148 invetiatori. 12861 scole au fostu cu 1 invetiatoriu, 2063 cu doi invetiatori, 670 cu trei, 401 cu 4 inv. 204 cu 5 inv. 115 cu 6 inv. 71 cu 7 inv. 51 cu 8 inv. 41 cu 9 inv. 22 cu 10 inv. 12 cu 11 inv. 9 cu 12. 6 cu 13 inv. 3 cu 14 inv. 1 cu 16 inv. 4 cu 17 inv. 1 cu 18 inv. 2 cu 19 inv. 1 cu 23 invetiatori.

Din cei obligati dupa nationalitate au fostu: magiari 1.168,037i germani 329,468, români 373,530, slavi 327,221, sêrbi 66,529, croat, 45,305, rutheni 67,468. Au frecuentatu scól'a: magiari 984,487, germani 298,789, romani 232,360, slovaci 278,833, serbi 53,386, croati 37,988, rutheni 45,526.

Din scóle au fostu 8500 magiare, 639 germane, 2440 romane, 1368 slovace, 288 serbesci, 45 create, 273 ruthene, 11 italiene. 1031 germane-magiare, 559 romano-magiare, 821 slovace-magiare, 66 serbo-magiare, 115 croato-magiare, 294 ruteno-magiare, 5 germano-slovaco-magiare, 2 bulgaro-magiare, 9 romano-germane, 14 slovaco-germane, 47 croato-germane 2 romano-serbesci 6 croato-vende, 2 rutheno-slovace.

Raportulu ministerialu accentueza că tote obiectele de invetiamentu prescise in planu numai in 11,196 scóle s'au cu propusu cu resultatu indestulitoriu. Din punctulu de vedere alu progresului facutu in locul primu stau scolele de statu. S'a propusu tote obiectele cu resultatu din 1000 scóle de statu in 848.1; din 1000 scóle private in 830.4; din 1000 unitarie in 810.2; din 1000 sustienute de reuniuni in 739.5; din 1000 comunale in 756.1; din 1000 izraelite in 752.2; din 1000 rom. cat. in 742.6; din 1000 luth. in 740; din 1000 ev. ref. in 700; din 1000 gr. or. in 495.2; din 1000 gr. cat. in 429.4 scóle. Si aci cu dorere trebuie se observamu cum-că raportulu ministerialu accentueza că scólele gr. cat. si celea gr. or. stau pre gradulu elu mai inferioru. Mai bine de diametate din acestea in privint'a resultatului instructiunii nu corespondu recerintieloru legi. Raportulu dice că in scólele gr. cat. si gr. or. afora de religione scriere-cetire, computu si limb'a materna abia se mai propune ceva. Istori'a patriei din 2147 scóle gr. cat. s'au propusu numai in 796, geografia universală numai in 343, fisica in 345, istori'a naturală in 540, constitiunea in 241, desemnu in 243, caligrafia in 607, lucruri de mana in 18, industria de casa in 208, higiena in 162 scóle. Raportulu amintese mai departe că limba magiara nu s'a propusu cu destulu succesu cu deosebire in scólele gr. cat. gr. or. si in cele lutherane.

In 16,538 scóle au fostu 24,125 sale de propunere si prelंगा tote acestea dupa ce 27 din legea de instructiune dice că intr'o sala de propunere se incapa 60 scolari asia inse că pentru fia-care scolariu se se vina 1 m² (patratu) de locu planu si dupa ce cei 1,735,138 copii cari frecuentăza scóla pre bas'a amintitu aru avé lipsa de 28,919 sale de propunere deci aru trebú că se se faca inca 4794.

Cu tote recuisitele de invetiamentu necesarie au dispusu 10,855 scóle in care s'au aflatu 151,999 colectiuni de recuisite. Biblioteca scolare au fostu 6690. In anulu acest'a sustienatorii scoleloru pentru recuisite au spesatu 226,290 fl. v. a.

Gradinele scolare s'au folositu pentru instructiune la 9030 scóle, scóla de pomaritu s'a aflatu la 10,328 scóle. Esercitiile de economia si gradinaritu s'au propusu numai in 8469 scóle,

Se mai vorbimu aci pre scurtu despre invetiatori. Invetiatori precum amu vediutu mai susu au functionatu 24,148, din cari 3,016 invetiatorie. Ordinari au fostu 21,245, suplenti 2,903. Cualificati au fostu 21,015, ne-cualificati 3,133. Necualificati in proportiune mai multi au fostu la gr. cat. (613) si la gr. or. (492). Au sciutu bine limba magiara 15,448, au sciutu atát'a că se pota propune 1,725, pucinu au sciut'o 1922, n'au sciut'o de locu 2529 inv.

In Ungari'a salariulu unui invetiatoriu ordinariu dupa calculu midilociu a facutu 471.74 fl. Salariulu unui invetiatoriu de statu face 567.21 fl.

In capital'a tierri salariulu unui invetiatoriu dupa calculu midilociu face 1097 fl. In comitatulu Hajdu 1205 fl. In Fiume 804 fl. In Békés, Csanád, Csongrád preste 600 fl.

In comitatele din tienutulu Transilvaniei cu deosebire in cele locuite mai cu séma de románi e sub 300 fl.

Scóle poporale superioare au fostu 74 cu 755 scolari si 2011 scolaritie. La scolele acestea au functionatu 301 invetiatori din cari 142 invetiatorie. Pentru sustienerea acestoru scóle s'au spesatu 244,478 fl. Scóle civile au fostu 150 din cari 77 pentru fete. Numerulu scolarioru au fostu de 16,663 din cari 8067 fete. La scólele acestea au functionatu 1031 profesori si invetiatori. Sustienerea scóleloru civile au costatu 1.107,029 fl.

Scóle superioare de fete au fostu 13 cu 1365 eleve si 143 profesori. Spese cu scólele au fostu 221,156 fl.

Preparandie au fostu 71 din cari 25 de statu (7 de invetiatorie) 24 rom. cat (10 pentru invetiatorie) 4 gr. cat. 3 gr. or. 4 ev. ref. 10 luth. 1 izraelita. La tote preparadiile au fostu 3624 elevi din cari 1165 eleve. Profesori au fostu 683 din cari 332 ordinari 83 suplenti 141 au datu ore si 127 catecheti. Sustienerea preparandieloru au costatu 894,478 fl, din cari 607,249 fl. celea de stalu, 137,234 fl. celea rom. cat. 16, 479 fl. celea gr. cat. 34,448 fl. celea gr. or. 35,796 fl. celea ev. ref. 43,922 fl. celea luth. 19,350 fl. cea izraelita. In anulu 1887 s'a estradatu 1092 diplome.

Si acum dupa ce cunoscemu pre scurtu starea invetiamentului fia-mi permisu a vorbi cera si despre starea fondului de pensiune regnicolaru alu invetiatoriloru, care ne interesăza pre toti.

Că membrii ai fondului de pensiune regnicolaru pana la finea anului 1887 s'au inscrisu 14.062 invetiatori, ér' 10733 n'au fostu primiti. Tacs'a s'a solvitu dupa 18,162 stationi invetiatoresci, n'au fostu supuse tacei 6633 stationi.

Preste pensiunea ordinaria (250, 300, 400 fl.) si-au ascuratu mai mare pensiune cu 100 fl. 238 inv. cu 200 fl. 18 inv. cu 300 fl. 19 inv. cu 400 fl. 17 invetiatori.

Invetiatori pensionati au fostu	509
Veduve cari au capetatu ajutu	1049
Orfani ajutorati	1696
Escoutare	11
Adausu la pensiune	9
Averea fondului au fostu de 6,223,749 fl. 35 ¹ / ₂ . Din acesti'a au incursu 5,333,501 fl. 50 cr. bani incursi au fructificatu ia anulu acest'a 288,631 fl. 91 ¹ / ₂ cr. Spese au fostu:	
Pentru administrare	27,307 fl. 75 ¹ / ₂ cr.
Pensiune la 509 invetiatori	48,989 fl. 06 "
Adausu de pensiune la 9 inv.	651 fl. 63 "
Ajutu la 1049 veduve	89,540 fl. 94 "
La 1696 orfani	46,518 fl. 75 "
Escontentare la 11 inv.	1958 fl. —
S'au adausu la capitalu	62,691 fl. 50 cr.
Dare	976 fl. 28 "
	sum'a 278,631 fl. 91 ¹ / ₂ cr.

Banii au fostu elocati spre fructificare in modulu urmatoriu:

a) In chartia de valoare cu 5%	415,110 fl.
b) La privati e 5 ¹ / ₂ 6%	4,918,391 fl. 50 cr.

P. Ungureanu.

V a r i e t à t i.

D. Sebastianu P. Radu, profesorul la gimnasiulu superioru gr. cat. din Blasiu a obtienutu diplom'a de doctoru in filosofia la universitatea din Budapesta in 6 a l. c.

D-lui I. D. in S. Intre plantele, ce pestreza multi si bunu nutrementu pentru albine, se afla si *Asclepias siberica*, din carea in curundu voiescu a vi tramite mai multe esemplarie.